Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

HOOFDVERTEGENWOORDIGER IN NED.-INDIË:
Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostk.

Opgericht 21 Maart 1900
door Kolonel
G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is
een algemeen
Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD
TE VERMELDEN

T BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER
OORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIË

DE CONTRIBUTIE ad f 5 — 's jaars voor het lidmaatschap dezer Vereeniging, ...pt voor hen die thans als lid toetreden tot en met ...mo December 1926. Zij ontvangen dan gratis „Het ...oniaal Weekblad" tot ultimo Dec. '25

Een Kunstreis in de Tropen.

De heer en mevrouw Poortenaar—Van Vla...racken zeggen in hun voorwoord van het met ...engenoemden titel verschenen werk [1]), dat zij in ...dië vertoefden onder omstandigheden nogal afwij...nde van die waaronder de meeste reizigers het ...d leeren kennen, en meenen, door hun boek, het ...en in de tropen weer eens van een anderen kant ...hebben belicht. Nadat ik deze „Kunstreis" heb ge...en — en ik haast mij 't een aardig boek te noe...n — vind ik, dat deze omstandigheden geenszins ...ijken van de gewone; en van den anderen kant ...is belicht heb ik niets bemerkt. In tegendeel: ...is de gewone manier van reizen met boot, spoor, ..., wagentje; Preanger, Boroboedoer, Kratons, ...erkasteel, Bromo, Bali en zoo voort, door een ...ot stuk van den Archipel. En in aanraking ge...en met de Indische samenleving; natuurlijk ... ...behoort min of meer bij een kunstreis; concer...en in de rimboe is niet voordeelig. Ziedaar den ...aduwkant van de reis: ze was een kunstreis, de ...dplaatsen konden niet worden vermeden en zij ...alden den reisweg. Van Palembang naar Ben...len; 's ochtends vóór vier uur op (een uur te ...), met een wagentje naar de boot, van de boot ...n trein naar Moeara Enim, overstappen in een ..., 's avonds negen uur in het hotel te Benkoelen. ...is vol. Het vervolg vindt de lezer op bladz. 171. ...erweg afwisselend zonnefelheid en nevels van ...regen: bergen met bosch, op en af, dan weer ...e verlatenheid. „Van het eerste oogenblik tot ...laatste waren wij in één bewondering voor den ...ndschen chauffeur." We hadden gehoopt, dat ...bewondering langs den chauffeur heen zou .... C... Couperus had bewondering voor zijn ...uffeur — zie dat is wel bijzonder onaangenaam ...neer een boek als „Oostwaarts" zoo kort te vo...ls verschenen. We denken weer eraan wanneer ...bij Poortenaar den naam Balikpapan lezen.

...dië is nu voldoende beschreven op deze manier. ...valt niets nieuws meer van te vertellen; ook ...e Kunstreis in de Tropen geeft niets nieuws; van ...t hooren we maar heel weinig — ik bedoel van ...unst die de Poortenaars ginds gingen brengen. ...an andere, de inlandsche kunst hooren we zoo goed als niets; wat valt ook ervan te zeggen dat we niet reeds weten? Alleen het diep indringend onderzoek van een deskundige kan nog ontdekkingen brengen. In den Kraton te Djokja „dáár klopt het hart der Javaansche muziek, daar leeft de gamelan, de smeedkunst, de wajang voort in schim en mensch, en ook de dans der serimpi's en bedoyo's." Dat is heel goed gezegd, maar nieuw is het niet.

Nieuw is het hoofdstuk „Schilderen in den Kraton" met de beschrijving van het model, de fee uit een sprookje, ijle gestalte, onhoorbaar, blootsvoets schuifelend over het gladde marmer; de vingers als bamboe-twijgjes geleed. Gesproken wordt er niet, gefluisterd slechts. Dan, op eens, de schelle kreet van een gekooiden hofvogel .... mooi beschreven is dit alles. Daarnaast zou ik willen stellen bladz. 106, over de wajang in de Mangkoenegaran, met de vraag, terloops: „Waar vinden we in onze landen prinselijke families die samen met hun bedienden een tooneelspel van de hoogste orde geven?"

Een plezierreis was ze niet, deze kunstreis; geen soesah wordt den Poortenaars bespaard en het boek pruttelt dan ook braaf. Menschen die spoedig zich ergeren moeten niet op deze manier naar Indië gaan, zullen zich doen voorlichten waar zij het mooie kunnen vinden zonder menschen, stowed away from civilization. Een vruchtbaar kweekbed is Indië gebleken voor al het onbetamelijke dat uit onze maatschappij naar ginds werd overgebracht; en gelukkig mogen de ouden van dagen heeten die Indië hebben gekend in den tijd toen het nog een heel ding heette om erheen te gaan. Padang, Fort de Kock en Padang Pandjang, zoo lees ik in het boek, hebben niet veel dat den reiziger zal aantrekken. Ligt dit niet aan den reiziger? Het is nog niet ten volle een halve eeuw geleden dat ik er was en wat ik destijds erover schreef toont hoe ik er genoot. Maar hoe anders was alles! Het eenige vervoermiddel was toen „een vrij slechte dos à dos, door twee paarden getrokken, waarvan er een in een hulptuig liep, daar de wagen voor één paard bestemd was." Dan is nu en dan ernaast wandelen toch verkieselijk. Van Padang over Loeboe Kilangan, Loeboe Prakoe, het passantenhuis te Datar; „na 2¼

[1]) Zutphen, W. J. Thieme.

uur geloopen te hebben", zoo staat er in het reisverhaal.... wie loopt er thans negen kwartier in Indië?

Hebben zij het mooie ervan gezien, de heer en mevrouw Poortenaar? Men heeft het boek maar te doorbladeren om overtuigd te worden dat veel schoons hun niet is ontgaan, de Chineesche huizen, Oud-Batavia, een tempel-ingang te Tjeribon, een blinde bedelaar, een boogschutter, de vlerkprauwen van Madoera, van Celebes, de sampan-roeier op de Moesi, het watergezicht bij Banjermasin, de fruitverkoopsters en de goede, oude Minangkabausche huizen en rengkiangs, alle afbeeldingen die het boek tot sieraad zijn.

Prachtig werk deze teekeningen; en vreemd doet daarnaast de tekst, hier en daar, in auto-stijl; de lezer hoort dat de wagen schokt: „Charmeerend zijn de Padangsche landen. De wegen naar Fort de Kock die wij zoowel met den trein als met de auto gingen zijn rijk-afwisselend overal. Een bruisend stroompje, een donderende waterval, wilde, dooreengesmeten rotsblokken, dichte boomgroei met guirlanden van klimplanten behangen. De meren van Manindjau en Singkarah, zachter, liefelijker dan wat verder noordwaarts ligt." Zoo krijgt Midden-Sumatra een paar bladzijden en de meren van Manindjau en van Singkarah komen er kaal af; zij zijn meermalen en goed beschreven... maar de Boroboedoer dan en de Bromo en het Waterkasteel? Wanneer men sedert vele, vele jaren trouw alles heeft gevolgd wat er in het binnen- en buitenland over den Archipel is geschreven, dan... ik denk aan het „Gesprek op den Drachenfels" in Jacob Geel's trits, aan de springers die allen beginnen van één en dezelfde lijn en wedijveren wie het verst zal komen; dan komt er een met een stok en brengt het daarmede alweer verder. De toepassing kan de lezer vinden op bladz. 217 van de editie 1880.

Zestien dagen zeereis. „Over eindeloos-veel water, in eindeloos-leege luchten hebben wij in eindelooze eentonigheid moeten uitzien." Schrijft dat een schilder? Hij had gedroomd van een sprookje van iriseerende kleuren, fabelachtige dingen, diep-blauwe en giftig-groene watergrotten, fantastisch gewemel van vreemde veelkleurige visschen, de lucht parelmoerig overdag, vol gouden sterrengeflonker 's nachts. De Poortenaars hebben wel veel gemist, en veel ondervonden dat zij gaarne gemist hadden. Menige kunstreis zal na dit boek ongereisd blijven. Het kan geen kwaad dat de trek eens een anderen kant uitgaat; toeristen-landen verliezen het aantrekkelijke dat zij hadden. Zal ik vertellen van de 83 Amerikanen? Beter dat de lezer zelf het opzoekt (bl. 112); het verhaal is allervermakelijkst. „Come and see Java in two days." En te denken, dat deze 83 menschen in hun land weer 83 verhalen gaan schrijven over de Boroboedoer en Bandoeng en de wajang! „Amerika heeft Java's kunst gezien", onder leiding van den Britsch Indischen kornak.

Zoo is er meer grappigs in het boek, geestigs zelfs, de optocht als de schrijver gaat schilderen in den kraton, al zijn spullen gedragen door de manschappen der kratonwacht, zooals de ampilan den Sultan worden nagedragen door de vrouwelijke abdi dalem para goesti.

Tot rust komt het echtpaar te Piso Piso aan het Toba-meer; toen waren beiden in de lappenmand, naar boven gezonden omdat Medan te warm was. „Links golft het land der Duizend Heuvelen, Seriboe Dolok, plotseling in het water wegglijdend; rechts is de strakke hooge rotswand".... eindelijk is er dan tijd om naar deze dingen te kijken; beneden ligt het meer, dat iederen dag anders is... deze bladzijden vergoeden veel; daarna is het boek gauw uit; niet veel maar toch iets hooren we van den „dikwijls halfnaakt gaanden Batakker, die een primitief leven leidt als het gedierte des velds." Wat zegt van dezen laster het Bataksch Instituut?

Toch een aardig boek; óók omdat misschien de trek naar Indië iets zal luwen, wat aan Indië moet ten goede komen.

JOH. F. SNELLEMAN.

H.H. SECRETARISSEN der afdeelingen er nogmaals be... aan herinnerd dat in de verschillende rubrieken ... K.W. steeds namen voorkomen van personen di... merking komen om voor het lidmaatschap der ... ging te worden aangezocht.

Javasche Courant.

Wijziging in de uitgave.

In het vorig jaar is door de Regeering een ... missie ingesteld om te onderzoeken of bezu... op de uitgaven ten behoeve van de uitgave ... Javasche Courant mogelijk is en zoo ja, ... maatregelen getroffen moeten worden om ... bezuiniging te geraken.

In den loop van datzelfde jaar heeft be... Commissie haar rapport aan de Regeering ... bracht en overeenkomstig hare voorstellen i... de Regeering besloten, om met ingang van 1 J... 1926 verschillende wijzigingen in de uitga... Javasche Courant in te voeren.

Deze wijzigingen beoogen eensdeels verso... van den inhoud der Courant ten einde dubb... te voorkomen, anderdeels een meer overzich... indeeling der bijvoegsels, terwijl, in navolgin... het bij de Nederlandsche Staatscourant reeds ... jaren ingevoerde stelsel, ook hier het institu... betaalde bijvoegsels, die elk ook afzonderlij... krijgbaar zijn — voor zooveel mogelijk — ingevoerd. Van dezen laatsten maatregel ... werkelijke besparing op de uitgaven der Ja... Courant verwacht, omdat onder het nieuwe ... alleen die abonnés, die bepaalde bijvoegse... schen te bezitten, zich deze zullen aansc... Het wegwerpen van ballast, dien men eigen... behoeft en waarvan de toezending dus bet... terwege kan blijven, wordt daardoor voor... Bovendien wordt door dat systeem een b... zicht in de rentabiliteit der onderdeelen m...

De voorgenomen wijzigingen nu in de u... der Javasche Courant zijn de volgende:

1. De Courant zal verschijnen in veel ha... folioformaat en bestaan uit het hoofdblad ... aantal in bepaalde rubrieken ingedeelde bijvo...

2. Uit de kolommen der Courant — het ... blad van thans — *zullen verdwijnen*:

a. de tot nog toe daarin opgenomen veror... gen en beschikkingen, welke ook in het Sta... verschijnen. Volstaan zal worden met een ... aankondiging van het desbetreffend Staatsbl... tegelijk zal verschijnen met de Courant, waa... is afgekondigd.

Zooals hieronder nader blijken zal, kan me... op de toezending van het Staatsblad afzon... abonneeren tegen betaling van *f* 10.— per ... gang;

b. de in het Bijblad op het Staatsblad op... men wordende besluiten en verdere besch... Ook ten aanzien van deze besluiten enz. word... eene korte aankondiging volstaan (zie ook ond...

c. alle Locale Verordeningen.

Deze, dus ook die welke thans in het hoo... plegen te worden opgenomen, zullen voorta... „bijvoegsel" der Javasche Courant verschijne...

Dit bijvoegsel, waarin mede zullen worde... genomen de residentskeuren, zal verkrijgbaa... tegen betaling van *f* 2.50 per jaargang;

d. Statuten van vereenigingen. Deze statute... len voortaan verschijnen als „bijvoegsel" der ... rant, dat verkrijgbaar wordt gesteld tegen be... van *f* 2.50 per jaargang;

e. de aankondigingen betreffende door de ... in beslag genomen, gevonden en in bewaring ... men goederen, bedoeld in Staatsblad 1889 No... gewijzigd bij Staatsblad 1907 No. 458;

f. de aankondigingen betreffende de aanw... van leden in commissies van aanslag voor ... komstenbelasting, bedoeld in Staatsblad 192... 312;

alle tot dusver opgenomen wordende aankon-
ingen, welke niet van algemeen belang zijn en
rvan de bekendmaking in het officieel nieuws-
niet uitdrukkelijk is voorgeschreven.
Voortaan zullen dus de volgende bijvoegsels
meer kosteloos worden verstrekt:
de bekendmakingen bedoeld sub 2 c;
de Maandstatistiek In- en Uitvoer.
Het sub *b* genoemde periodiek zal geheel afzon-
lijk worden uitgegeven door het Departement
Landbouw, Nijverheid en Handel tegen een na-
kend te maken prijs.
steloos bijgevoegd blijven:
de Mijncourant,
de Verkorte Balansen der Javasche Bank,
Staten van nalatenschappen,
Prijsopgaven uitgegeven door den Dienst der
Uitvoerrechten en Accijnzen,
de Fabrieks- en Handelsmerken en
de Akten van Naamlooze Vennootschappen.
Als *nieuw bijvoegsel* wordt aan de Javasche
rant *toegevoegd* het thans als afzonderlijke uit-
verschijnend „Bijblad op het Staatsblad van
erlandsch-Indië", en wel tegen een jaarabonne-
t van *f* 2.50.
De gelegenheid wordt opengesteld om in de
sche Courant ook particuliere advertenties te
opnemen.
Wat de abonnementsprijzen betreft, deze zul-
bij den nieuwen toestand als volgt worden ge-
ld:
voor de Javasche Courant, evenwel zonder de
onder sub *b* t/m *d* bedoelde bijvoegsels blijft
abonnement gehandhaafd op *f* 25.— per jaar-
g; *)
het Bijblad op het Staatsblad van Neder-
dsch-Indië *f* 2.50 per jaargang; *)
de Locale Verordeningen met Residentskeuren
50 per jaargang;
de Statuten van vereenigingen *f* 2.50 per jaar-
g; *)
de Javasche Courant met alle bijvoegsels hier-
en bedoeld sub *b* t/m *d* compleet *f* 30.— per
gang. *)
aarnaast zal het Staatsblad, zooals gezegd, ver-
gbaar zijn tegen een jaarabonnement van
—. *)

*) Ongerekend frankeeringskosten.

Van Week tot Week.

Di. 17—Ma. 23 November.

drachten over Indische onderwerpen. Den 14en dezer hield de heer mr. Phog Liong Gie, voorzitter der vereeniging Chung Hwa Hui, te 's-Gravenhage eene voordracht, getiteld: *Beschouwingen over de rechtspositie van den Indo-Chinees.*

Den 17en sprak Mevr. G. A. van Roo-Rootlieb in de Koloniale school voor meisjes en vrouwen te 's-Gravenhage over *„De taak van de Europeesche vrouw in Indië* (overzicht in Vaderl. van 18 Nov.).

Den 19en heeft de heer J. Mollema voor de afd. 's-Gravenhage van de Vereen. Nederl. Fabrikaat een lezing gehouden over *tin-ontginning op Billiton*, een specifiek Ned.-Ind. product (uitvoerig overzicht in Nwe Rott. Cour. van 20 Nov.).

Voor de „Indische week te Utrecht 1925—'26" houdt Prof. Dr. E. P. Snijders den 26en dezer een lezing met lichtbeelden over *„De wording en handhaving van de ondernemingshygiëne in Deli."*

Te Wageningen heeft de heer S. Beck van Paramaribo, aan de Landbouwhoogeschool een voordracht gehouden over *„Economische volksopvoeding in Suriname, een koloniaal vraagstuk* (zie Nwe R. Ct. 24 Nov., Avondbl.).

rs. examens. Ned. Handelshoogeschool Rotterdam. Bevorderd tot doctor in de handelwetenschap de heer Mas Samsi Sastrawidagda, geb. te Soerakarta op proefschr.: De ontwikkeling der handelspolitiek van Japan.

sch-Medisch-Hygiënische Tentoonstelling. In samenwerking met het Instituut voor Tropische Geneeskunde te Leiden zal in de tweede helft van December voor de 's-Gravenhaagsche Volks-Universiteit een tentoonstelling worden georganiseerd op Tropisch Medisch Hygiënisch gebied, waaraan enkele voordrachten met lichtbeelden zullen worden verbonden.

De onderzeeboot K XI. Blijkens bij het Departement van Marine ontvangen telegram is Hr. Ms. onderzeeboot K XI, onder bevel van den luitenant ter zee 1e klasse C. E. V. L. Beckman, op haar uitreis naar Nederlandsch-Indië den 19en Nov. van Alexandrië vertrokken en den 20en te Port Said aangekomen.

H. J. Bernelot Moens †. Te 's-Gravenhage is op den leeftijd van 49 jaar overleden de heer H. J. Bernelot Moens, oud-Assistent-Resident.

Het recht van vergaderen. Een ordonnantie is vastgesteld, waardoor het der Ind. Regeering mogelijk gemaakt wordt, het recht van vergadering in een bepaalde landstreek te beperken, ten aanzien van met name aangewezen staatkundige vereenigingen. Zulks in tegenstelling met den huidigen toestand, waarbij alle staatkundige vereenigingen in een bepaald ressort door zulk een beperking worden getroffen.

Bovendien wordt door evenbedoelde ordonnantie de mogelijkheid geopend, in die landstreken, waarvoor het vergaderrecht beperkt is, het haatzaaien en het aantasten van de waardigheid der Regeering onder de Strafwet te betrekken, ook indien zulks in besloten vergadering geschiedt, wat tot dusver eveneens was uitgesloten. (Aneta, 18 Nov.).

Soerabaja als vlootbasis. De Java-Bode vernam uit volkomen betrouwbare bron, dat voorstellen bij de Indische Regeering zijn ingediend voor het aanleggen van de noodige uitbreidingswerken om van Soerabaja de hoofdbasis te maken voor de Indische vloot.

Deze voorstellen zijn een bevestiging van het reeds vroeger in dat blad gepubliceerde bericht, dat de Indische regeering en het opperbestuur de door den Volksraad aangenomen motie om niet Soerabaja doch Tandjong Priok tot hoofdsteunpunt voor de vloot in te richten, naast zich hebben neergelegd.

(Een dergelijk bericht bevatte ook de Preanger-Bode; zie vorige „Van week tot week").

Belastingdruk op de Inlandsche bevolking. Het Tweede Kamerlid Cramer heeft den minister van koloniën de volgende vraag gesteld:

Is de minister bereid een zoo spoedig mogelijke publicatie te bevorderen van het volgens de Indische dagbladen bij de Indische regeering ingediende rapport van den heer Meijer Ranneft over den belastingdruk op de inlandsche bevolking?

Een tehuis voor den Indischen Verlofganger. Het Vaderland van Zo. 22 dezer bevat een artikel over een grootsch plan tot stichting van een Tehuis voor den Indischen Verlofganger te 's-Gravenhage, volgens de denkbeelden van den hr. J. P. Borst, oud-kapitein O.-I. leger. Ter verduidelijking is toegevoegd een door den architect A. H. Wegerif Gzn. ontworpen bouwplan.

Een geneeskundige hoogeschool in Indië. Naar aanleiding van de op de Indische (aanvullings-) begrooting voor 1925 gebrachte post van *f* 10.000 ter bestrijding van de kosten van de voorbereiding eener geneeskundige hoogeschool bevat de Nwe Rott. Ct. van 22 Nov. een interessante beschouwing, gedateerd Semarang, 21 Oct.

Aan het slot geeft de schr. een zeer behartenswaardigen wenk aan de autoriteiten: „De hooge collegegelden maken het bezoeken van de rechtshoogeschool en de technische hoogeschool voor vele groepen der samenleving onmogelijk. Een even hoog, of hooger collegegeld te heffen dan in Nederland, in een land waar het gemiddeld inkomen slechts een fractie bedraagt van het moederland, beteekent het sluiten van de poorten van het hooger onderwijs voor de zonen van breede volksgroepen. Indien men dit voorkomt — indien men dit medisch onderwijs voor allen toegangelijk maakt, dàn stemt de belofte van deze suppletoire begrooting tot onverdeelde verheuging."

(Zie ook de rubriek „Uit de Europeesche pers" blz. 5 hierachter).

Pest op Java. In de week van 4 tot 10 Oct. zijn op Java in totaal 286 gevallen van pest gerapporteerd, waarvan in de afdeeling Wonosobo 9, Temang-

goeng 19, Magelang 12, Jogjakarta 4, Goenoengkidoel 4, Soerakarta 17, Bojolali 24, Klaten 65, Sragen 6, Salatiga 3, Kendal 3, Pekalongan 18, Tegal 7 en Poerbolinggo 95.

De Taak †. Het Indische tijdschrift „De Taak" heeft opgehouden te bestaan. Het blad is vanaf den beginne, het werd in 1917 opgericht, het orgaan geweest dergenen, die leiding wilden geven aan de zgn. Inlandsche beweging.

De H.B.S. te Soerabaja. Te Soerabaja is feestelijk herdacht het 50-jarig bestaan van de Hoogere Burgerschool daar ter plaatse.

Geen vrouwenkiesrecht. Aneta meldt dd. 23 Nov. De Volksraad nam, met 23 tegen 17 stemmen, een motie-Roep aan om het voorgestelde vrouwenkiesrecht voor de gemeenteraden te schrappen.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Java in Berlijn.

(Eigen Brief).

II.

Berlijn, 23 Nov. '25.

Nadat wij verleden week met groote ingenomenheid melding hadden gemaakt van de Indische Kunstnijverheidtentoonstelling, welke gedurende deze geheele maand gehouden wordt bij *„Friedmann en Weber"*, de om haar fijnen smaak van ouds beroemde, grootste *Kunstgewerbe Geschäft* in de Ebertstrasse alhier, kwam ons, tegelijk met het lovend oordeel der groote Nederlandsche pers, ook de brief van den Berlijnschen correspondent in *Het Vaderland* van Woensdag 18 dezer onder de oogen. Getrouw aan het steeds gevolgde, goede beginsel van *Het Koloniaal Weekblad* om, naast eigen oordeelvelling, altijd ook die van andere zijden te stellen, willen wij uit bovenbedoeld epistel hier een deel overnemen:

„Geopend werd de tentoonstelling door geheimraad prof. Schumacher, den voorzitter van de Deutsch-Niederländische Gesellschaft, met warme woorden over de oude beschaving der Javanen, die voortleeft in hun kunst, speciaal de kunstnijverheid. Vervolgens kreeg het woord Raden Mas Noto Soeroto, die in een in uitstekend Duitsch voorgedragen rede het publiek inwijdde in de beteekenis van het wajangspel en, bijgestaan door Raden Ngabei Poerbatjaraka, door zangvoorbeelden een denkbeeld gaf van de Javaansche muziek. Enkele lachers onder het publiek waren blijkbaar van meening, dat dit zingen als concert bedoeld was; de groote meerderheid echter volgde aandachtig de voordracht en vatte blijkbaar de beteekenis van den zang voor het Javaansche volk. De oud-Indischgasten uit de Hollandsche kolonie gnuifden van genoegen, toen Raden Ngabei in het Hollandsch vertelde, hoe de Javaan 's nachts urenlang kan zitten zingen, tot 's morgens zes uur toe. Oude herinneringen kwamen bij hen boven en zij dachten aan de woorden, zooeven door den heer Schumacher gesproken, dat wie eenmaal op Java is geweest, steeds een verlangen naar dat schoone land vol poëzie behoudt.

„Wat de tentoonstelling zelf betreft, deze is in zeker opzicht een teleurstelling. Voornamelijk bestaat zij uit de verzameling van professor Max Fleischer, die een twintigtal jaren op Java heeft gewoond en zeker is het een respectabele verzameling voor een particulier. Maar... een tentoonstelling is dat niet. Een aantal batiks, waaronder heel mooie, fraai smeedwerk en een collectie uitgezochte wajangpoppen, rijk versierde potten en kannen, het is heel mooi en belangwekkend, trok ook de aandacht, maar voldeed toch niet aan de verwachtingen eener expositie van Javaansche en Indonesische kunst, gelijk was aangekondigd."

Wat de laatste alinea betreft, moet ons de opmerking van het hart, dat wij niet goed begrijpen, waarom die briefschrijver door deze tentoonstelling teleurgesteld is, waar hij toch zelf al het vele moois opnoemt, dat er te bewonderen valt. Natuurlijk zou er uit den geheelen Archipel op dit gebied nog véél en véél meer schoons te toonen zijn, maar daarvoor zijn schatten gelds noodig, waarover de Duitsch-Nederlandsche Vereeniging thans niet beschikt. Buitendien: overmaat schaadt maar al te vaak. Alleen vergist schrijver zich, waar hij meent, dat zij voornamelijk bestaat uit de verzameling van Prof. Max Fleischer. Van welingelichte zijde weten wij, dat er nog door verscheidene andere particulieren mooie dingen werden ingezonden, wijl ook door „Boeatan", uit den Haag, op verzoek, gest... uitgezochte bezending ten verkoop werd ... waarvan reeds menig stuk in Duitsch bezit over... De meeste kunsttentoonstellingen worden toch ... gesteld door keuze uit verschillende verzame... Zelden zagen wij in Holland zulk een smaakv... heel; het aantal bezoekers en de algemeene bela... ling er voor is ook grooter dan in Nederland b... gelijke gelegenheden veelal het geval is.

Zoo woonden wij toevallig het bezoek bij v... vijftigtal jonge dames, leerlingen der batikkla... een der kunstnijverheidscholen en het trof o... hoeveel kennis en kunstgevoel de chef der zaa... heer Friedmann, aan deze hoogstbelangstellende ... wen tekst en uitleg van alles gaf, er tevens met n... op wijzende, hoe in Europa die bewonderenswaa... Javaansche batiktechniek dikwijls misbruikt w... zóó zelfs, dat allerlei gepruts, dat hoegenaamd n... met *batik* te maken heeft, toch zoo genoemd wo... helaas.

* * *

De Javaansche wajang- en dansvoorstellingen, ... *gamelan*-begeleiding, welke in het groote *Künstler*... in de *Bellevue-strasse* gegeven werden, trokken ... niet minder de aandacht dan de expositie, want ... iets is nog nooit in Berlijn vertoond.

Laat ons beginnen met het oordeel aan te halen ... eenige der groote Berlijnsche dagbladen. Zoo sch... de *Lokalanzeiger* van 18 dezer:

„Als die javanischen Prinzen [1]) Jodjana und Poe... jaraka zur Vorführung heimatlicher Tänze und S... tenspiele ins *Künstlerhaus* einluden, war man d... gefaszt, Fremdes und den europäischen Vorstellu... schwer verständliches vorzufinden. Doch diese Er... tung galt nur für den Anfang. Die edlen Masze ... Spiels vom Helden Ardjuna ergriffen schnell ... führten die Phantasie mit zwingender Macht i... Gefilde der Seligen-inseln, wo diese schönen M... erblühten. Das gleiche galt von den Tänzen. Die ... fen Akzente und die eigenartige, einschläfernde, ... narkotisierende, Einförmigkeit der Musik für u... Gewöhnung an Melodik zuerst unbegreiflich, doch ... Wirkung konnte man sich sehr bald nicht mehr ... ziehen. Und unwiderstehlich risz die herrliche ... senheit und Formüberlegenheit der schönen M... wie auch der *Tänzerin Sundari* [2]) zu restloser und ... geisternder Bewunderung hin. Es war etwas Kö... liches, von tiefer Ruhe in allem, wie man es in ... cher Vollendung in den Städten des Nordens n... niemals gesehen hat."

In de *Deutsche Algemeine Zeitung* van denzelf... datum schrijft *Dr. F. Böhme* o.m.:

„Seitdem Karl With von der Insel Bali erzählt ... seinen reichen Bilderschatz vor uns ausgebreitet h... waren wir alle Freunde Javas und javanischer Ku... geworden, hatten Sehnsucht nach den herrlichen k... vollen Menschengestalten. Aber wer kann nach J... reisen? Max Dauthendey ist dort geblieben — ... immer, nachdem er seine glühenden Tagebücher ... Reisebrieffe geschrieben hatte...

„Wir wuszten von der uralten Tanzkultur der ... seln: aber wir hatten nie einen javanischen Tä... zu Gesicht bekommen. Wir hatten phantastische ... stellungen.

„Was sie vorführten, ging nicht leicht ein: ... muszte langsam alle europäische Einstellung aussc... ten. Sowohl die fremdartig monotone, in scharfen R... men gegebene Gamalan-Musik (man spielte auszer ... Tanzbegleitung einen Morgengrusz), als auch ... Schattenspiel vom Helden Ardjuna, den die Nymp... vergeblich aus seiner Askese zu locken suchen, ... den in einen Eber verwandelten Dämonenkönig N... takavaka erlegt und mit Schiwa kämpft und von ... belohnt wird — und endlich auch die Tänze des P... zen *Jodjana* und des Fräulein *Siti Sundari* — all ... mutete an wie ein primitives geruhiges Naturmärch... jäh versetzt in den tosenden, hastenden Strom der ... nigen Weltstadt.

„Aber flossen noch die Wajang-Spiele wie ein ... abgelehnter, scheu betrachteter Traum vorüber — ... Wiederkehr der immer gleichen, immer aus tief... menschlicher Ruhe und hoheitsvoller Beherrsch... aufsteigenden Bewegungen in den Tänzen fand ... lasz und Verstehen und Einfühlen wurden lang... wach.

1) Deze naam wordt in Duitschland gegeven aan alle afstammel... van eens regeerende vorsten.
2) Dochter van Krishna, de aangenomen dans-naam van Ginche W...

Prinz Jodjana ist ein groszer schöner Mann mit ...rfen Gesichtsügen. Seine Tänze atmen grószte ...e bei stetigen Strömen sicher gestalteter Bewegun... Geschmückt ist der Körper mit farbigen Tüchern zum Fest, aber nicht überladen. Feierlich und ge...sen ist das wiegende Schreiten. Straff, aber unver...mpft is das Winkeln der Beine, das Beugen der ...e. Keine starke Entwicklungen, keine interessan... Abwechslungen keine in unserem Sinne erlebba... Inhalte bieten diese Tänze — und doch sind sie Erlebnis eines ausgeruhten, herrschermäszigen ...hentyphus, dessen Geste die Synthese von zere...ser Gehaltenheit, mimischer Abbreviatur und ...lich-ungehemmtem, organisch-reinem, pflanzen...wachsendem Aufsteigen von Bewegungen aus in...r Bewegtheit gibt. Licht waren diese Tänze, keine ...eck- und Angstbewegungen zogen sie in Niederun... auch, wo in den Kampfdarstellungen einmal ra...re Rhytmen walteten, blieb es bei Gefasztheit und ...ltenheit, die kein Ansichreiszen kennt. Ueber al... thronte das stille, feierliche Gesicht. Und diese ...digen, schmale Hände, wie können sie lachen, können sie kindlich-eitel sein, wie können sie blumenhaft zusammenrollen und wieder aufsprei... zur Blüte. Und Selbst die Füsze haben teil and die... naturhaft-artikulierten Bewegungssprache.

...schritt Prinz Jodjana an uns vorüber als König ...o der einen Augenblick der Eitelkeit verfällt, Einsiedlerschüler Tjantrik, in dem inmitten der ...gen Uebung mit einem Male Jugendübermut auf..., als Vishnu, der Sieger über die Dämonen und ...ter der Welt.

...nd ähnlich in der strengen, durchpulsten Form, ...m ein weniges stiller noch und demütig bei aller ...licher Haltung waren die Tänze von Siti Sundari: Srimpitanz, ein Bogentanz bei dem schon allein Spannen und Abschnellen des Bogens von klas...-apollinischer Formengebung ist.

... Prinz *Poerbatjaraka*, der Lehrer für javanische ...ache an der Universität Leiden, tanzte einen gemes...n Heldentanz, nachdem er vorher in einer kurzen ...prache auf den Sakral-zeremoniellen Charakter des ...nischen Tanzes und seine auf eingehendster köp...durcharbeitung beruhende Kultur hingewiesen ...e.

...ok Arthur Michel, de kunstcriticus van de *Vossi... Zeitung*, is één-en-al bewondering, hij eindigt met ...woorden:

"Das Wertvollste und Schönste aber an der Vor...ung war wohl die Freude, einen uns geographisch ... kulturell so fernen Menschenschlag wie diese ...en und stolzen, stillen und wahrhaft adligen Ja...r in der edelsten Betätigung ihrer Heimat, im ... zu begrüszen."

...Javanen zelve gevoelden zich in deze Berlijn... kunstwereld ook dadelijk thuis, stelden het ten ...te op prijs, dat zij naar waarde werden geschat. ...urlijk waren er ook, evenals in 't meer nuchtere ...nd, menschen, die zich in deze speciaal Indische ... heelemaal niet konden inleven, zoomin de mu...als het karakter der dansen konden begrijpen en ...om het geheel eentonig, langdradig en vervelend ...en, bij gebrek aan concentratie-vermogen of zin ... rhythme en mystiek. Zoo o.a. E. B. in het *Berliner ...blatt* van 21 dezer:

"...r Saal duftet von wunderlicher Spezerei [3]). ...rommel, Gong, Glöcken machen eine fremdartige ...nige Musik mit endlosen Wiederholungen, als ob ... erlebt würde und alles immer wieder auf dem...n Fleck stünde. Arme und stumpfe Klänge [4]), die ...gen machen und einspinnen. Ein Schattenspiel Figuren und eine Handlung der Göttersage: Der ... der zur Besiegung der Dämonen berufen ist, von der Göttern erprobt; ein Kampf des Helden ...em Gott Siwa, wie Jakobs Kampf mit dem Engel. Schatten sind das Gegenteil monumentaler Fres...es zind zarte, spitzenartige, geklöppelte Gebilde. ...ies ist, von uns her gesehen, auch das Eigentüm...der javanischen Tänze; es ist eine sonderbare, ... höchst kultivierte Klöppelei der Bewegung. In ...chen Kleidern von matten, bunten, zusammen...ten Farben. Sie tanzten objektiv und technisch kompliziertes System kleiner Bewegungen; der Körper bleibt in starrer Haltung; Hände, Füsze Kopf haben am meisten Leben. Für unsere Augen entsteht hier weder individueller, seelischer Ausdruck, noch ein einheitliches Körperbild, sondern ein kunstreiches und gelehrtes Aneinander-knüpfen einzelner Bewegungen; mehr ein Zeremoniell als ein freie Kunst und ein Spiel. Etwas sehr Adliges. Altes, Kultiviertes, das für uns aber nur in sehr geringem Masze zugänglich ist, und dessen Gefühlswerke wir vermutlich miszverstehnen. Für uns ist es eher das Gegenteil des Tänzes, denn es fehlt die persönliche und natürliche Zentrifugalkraft; statt ihrer sehen wir nach innen gewandte Versponnenheiten. Es wirkt etwa wie ein kultisches Menuet, das sehr streng und sehr fein getanzt wird. Aber das Erlebnis dieser Tänzer vermögen wir nicht mehr zu fühlen."

[3]) ...Javaansche wijze was vóór de voorstelling d o e p a (Indische ...) gebrand.

[4]) ...nige gamelan-instrumenten waren uit het Hamburgsche Museum ...lkenkunde geleend en gaven natuurlijk door weinig geoefenden ...d slechts een zeer flauw beeld van een gamelan-orkest.

Gelukkig zijn er echter ook Westerschen, die er wèl voor komen voelen. Over het geheel genomen was het optreden der Javanen in Berlijn een groot succes, dat bewees het feit, dat de toeloop van belangstellenden op de drie achtereenvolgende avonden steeds grooter werd en het enthousiasme meer en meer toenam, zóó, dat het voorstel werd gedaan: in Januari a.s. een herhaling te mogen hebben.

Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De medische Hoogeschool.

Op de aanvullingsbegrooting voor 1926, die straks in den Volksraad behandeld zal worden, is een post uitgetrokken voor *de voorbereiding van de oprichting eener medische hoogeschool.* Gelet op de groote beteekenis der volksgezondheid op de ontwikkeling van een volk, zoo in economisch als maatschappelijk en geestelijk opzicht, juicht de *Deli Crt.* (23 Oct.) de vestiging van een medische hoogeschool hier in Ned.-Indië, zeer toe. Toch zal het nieuwe hooger onderwijs hier geen plotselinge fundamenteele verandering brengen. De opleiding aan de tegenwoordige artsenscholen, de *Stovia* te Weltevreden en de *Nias* te Soerabaja, is van dien aard, dat de daar opgeleiden reeds datzelfde nuttige werk kunnen verrichten voor de Indische samenleving. Alleen bleek het langzamerhand ondoenlijk om de opleiding aan die vakscholen voldoende vrij te maken voor een werkelijk hoogere ontwikkeling. Daarvoor was het keurslijf van bepalingen te nauw, ook al werd bij de toepassing daarvan wel zooveel mogelijk met de eischen der practijk rekening gehouden. Zoo werden b.v. nog proefwerk en rapportcijfers geëischt voor de hoogere klassen der opleiding. Daarnaast was de waarde der scholen echter reeds ten volle onderkend door de faciliteiten, die de universiteiten in Nederland aan de opgeleiden toestonden. Met de oprichting van de medische hoogeschool zal dit medische onderwijs met zijn speciale vraagstukken van de tropenhygiëne en tropenziekten, zich echter langzamerhand geheel vrijelijk kunnen ontwikkelen en ongetwijfeld een hoogere trap bereiken, die niet alleen van beteekenis zal zijn voor Indië, maar ook voor de naburige landen. Daarbij zal dit onderwijs onder leiding van bekwame hoogleeraren er ook toe meewerken om den naam van Ned.-Indië hier in het Oosten omhoog te werken, want dit medische hooger onderwijs zal aanleiding zijn tot uitwisseling met andere landen in het Oosten, waar men de waarde van deze opleiding in Ned.-Indië zal onderkennen. Zoo zal ook op dit gebied deze hoogeschool meewerken om Ned.-Indië de plaats te geven, waarop het langzamerhand maar zeker recht gaat krijgen.

Ook het *Bat. Nwsbl.* (15 Oct. *Civis*) en de *Java-Bode* (16 Oct. *Dr. F. H. van Loon*) waardeeren den eersten stap tot *oprichting der derde faculteit.* De gevaren van het kweeken van een half-geleerd proletariaat (als in Br.-Indië) zijn bij geen onderwijs-richting zoo klein als bij de medische; er is, en zal steeds bestaan, een groote vraag naar goede en niet te dure artsen voor de Inlandsche bevolking en nooit zal de a.s. abituriënt der Bataviasche Medische Hoogeschool bevreesd behoeven te zijn, dat er voor hem geen loonend emplooy te vinden is, loonend zoowel in moreelen als materieelen zin.

Islamietische propaganda.

In een lezing te Johannesburg voorspelde de bekende *dr. Zwemer* een grooten strijd tusschen Islam en Christendom. Er zijn — volgens *dr. Zw.* — in Zuid-Afrika 60.000 Mohammedanen, maar zij vertegenwoordigen vele volken en zij beschikken over een goede eigen

Pers. In Kaapstad zijn 23 moskeeën, in Worcester drie, in Kimberley twee, in Durham, Maritsburg, East London en Port Elizabeth één. En nu mag het Pan-Mohammedanisme aan het uitsterven zijn wat betreft heilige oorlogen, op het gebied van rebellie tegen Westersche invloeden ontwikkelt het groote activiteit. In twee opzichten staan de kansen van de Mohammedanen beter dan die der Christenen: Zij zijn vijanden van den drankhandel en zij hebben een beter besef van broederschap t.o.v. de zwarte lasten, terwijl zij sociale gerechtigheid propageeren. Als de Christelijke kerken niet oppassen, zullen zij den Islam in de hand werken.

Er is reden om in het Oosten de vorderingen van den Islam met belangstelling te volgen, meent het *Soer. Hbl.* (16 Oct.); de propagandische kracht van dezen godsdienst kan moeilijk worden overschat. Ook in onzen archipel ziet men er de sterk sprekende bewijzen van. In het N.-O. van dit gebied — Halmaheira, N.-Guinea — maakt de Islam gestadig vorderingen. In Tandjoeng-Sakti (in 't hart van het Barisan-gebergte, bij Pager Alam) ziet een vol toewijding en overgave verricht missiewerk zich vastloopen op den muur der omringende Mohammedanen. In het vrijwel geheel gekerstende gebied vanaf Sipirok (bij Padang-Sidempoean) tot Balige (aan het Tobameer) schuift de Islam gestadig noordwaarts op en ge vindt de mesdjid thans tot onder den klank der kerkklokken van Pearadja, het hoofdkwartier der Rheinische Misssion. Ongetwijfeld valt, vooral in Midden-Java, te wijzen op succesvol werk van missie en zending, doch men vergete niet dat men daar de slechtste Mohammedanen van dit eiland vindt. De geest van Buddha en Çiwa werkt daar nog na in eene verzachting van het gemoed, welke minder ontvankelijk maakt voor den invloed van den starren drijver. Een der lastigste kwesties in de Christelijke propaganda — dr. Zw. wees hierop terecht — is deze: in eene wereld, zóó ongelijk van samenstelling, aanleg en ideaal als dit mixtum van Oost en West met zijn geweldige maatschappelijke tegenstellingen, het begrip der gelijkheid en gelijkwaardigheid van alle menschen zóó te verwerken dat het in overeenstemming blijft met zekere reëele vormen, welke ook in het mooiste idealisme niet kunnen worden verwaarloosd. Wat dit betreft heeft de Islamietische propagandist eene gemakkelijke taak, en het blijkt in verschillende deelen der tropische wereld, dat hij dit voordeel niet ongebruikt laat.

De S. F. Gesiekan. Van Java's olievelden.

De Locomotief (9, 10 en 12 Oct.) bevat de geschiedenis der suikerfabriek „*Ges·ckan-Magoewo*", naar aanleiding van haar 50-jarig jubileum. Een zeer belangrijke moderniseering van het molenhuis, waarin een der moleninstallaties inmiddels was vervangen door een zwaardere, bestond in *de in werkingstelling van een Searby-shredder*, de eerste die op Java zijn intree deed! Op Hawaii en Formosa was deze vervezelmachine reeds in bedrijf. De tegenwoordige administrateur, de heer *J. J. Hofland*, plaatste de shredder in tegenstelling met de op die eilanden gevolgde methode, tusschen den eersten en tweeden molen, met het doel om hem hetzelfde resultaat te laten behalen als daar, doch door minder verbruik van drijfkracht dan wanneer de installatie als rietshredder (vóór den eersten molen) werkt of na een crusher geplaatst wordt. *Het doel van de shredder is:* een grondiger suikerwinning te verkrijgen door de vezels van de rietstengels tot in haar kern open te leggen. Hij verdeelt ze, zonder persing, zonder dat er rietsap uit vloeit, tot een wolachtige massa, waardoor alle nerven de imbibitie zoo volledig mogelijk tot zich kunnen nemen. De cijfers over de „verliezen in ampas" toonen aan, welk een verbetering de suikerwinning uit geshredderde ampas inderdaad was.

Bij het bedrijf der B(at.) P(etr.) M(ij) te *Tjepoe* wordt een belangrijke moderniseering beëindigd, zoowel van het laboratorium als van de nieuwe blikkenfabriek, waar een continu bedrijf verzekerd is. Had de oude blikkenfabriek een capaciteit van 12.000 blikken per dag, door de nieuwe groote blikkenfabriek te Tjepoe worden per dag 18.000 benzineblikken vervaardigd. Alles wijst er op, dat in de komende jaren het B. P. M.-bedrijf in en om Tjepoe een verhoogde werkzaamheid zal vertoonen. In verband hiermede maakt *De Locomotief* (14 Oct.) melding van *de eerste Amerikaansche diepboring op „Koeti"* (bij Soerabaja), die in November zou beginnen. Reeds zijn op die terreinen 67 boringen verricht. De 68ste zal de eerste diepboring zijn. Heeft men niet op geringe diepte resultaat, dan zal de boring tot duizend en meer meters diepte kunnen doordringen. De boortoren bestaat geheel uit staal. Hij meet 36 meter. De boorins[...] omvat een dubbele inrichting; men kan op twe[...] schillende manieren boren, n.l. roteerend en st[...] De beitel roteert zoo lang als de aardlagen [...] laten. „Komt men in onbekend gebied", z[...] boorders het zeggen, als lag een deel van het b[...] der aarde open voor het bloote oog, „dan m[...] stampen". De buizen worden op de bekende, o[...] nier de aardkost in- en door-gedreven. Doch [...] teriaal wordt natuurlijk veel steviger en z[...] Het bedienend personeel bestaat uit speciaal [...] uitgekomen Amerikanen, zoowel de leiders [...] boormeesters. Verder staan hun de gewone Inl[...] ploegen ten dienste.

Diamanten in West-Borneo.

Naar het *A. I. D. de Pr. Bode* (14 Oct.) ver[...] worden in *de Landak-streek* steeds meer *dia[...] in gesteenten* bekend, als een gevolg van de ond[...] kingen van den vorigen leider van het mijnbouw[...] logisch onderzoek in West-Borneo, den heer [...] *Kroes*. Tot nu toe waren van Borneo alleen loss[...] manten bekend, gewasschen uit zand of klei. [...] kwamen steeds in gezelschap van bepaalde st[...] voor, door de bevolking „batoe leboer" genoem[...] geologen namen aan dat zij bij elkaar hoord[...] noemde onderzoeker ging verder en dacht dat [...] wel *in elkaar* zouden voorkomen. Dit bleek bij [...] zoek juist te zijn; de bevolking had dit gehei[...] houden, omdat zij deze steenen als gelukaanbr[...] beschouwt. De heer De K. meent, dat de oors[...] der diamanten is, waar de losse diamanten ge[...] worden. In dat geval zou de exploitatie een v[...] gangspunt krijgen; ook vond de heer De K. [...] zingen dat de uitgestrektheid der afzettingen in [...] Borneo grooter is dan tot nu toe aangenomen [...] Jaren geleden werd op verzoek van den diam[...] del te Amsterdam een onderzoek ingesteld op [...] dat echter niets opleverde. Mogelijk dat thans [...] sen beter staan.

Vraag naar Hollandsch kapitaal. De Indische werkplaats. Tegemoetkoming

Het Engelsche kapitaal is sedert eenigen t[...] nieuw begonnen zich voor Sumatra's Oostkust [...] resseeren. Over den overgang van Nederlandsch[...] bermaatschappijen in Engelsche handen kan de [...] *Crt.* (24 Oct.) zich niet verheugen. Dit beteekent [...] gaans verlies voor Indië en Nederland. Vreemd[...] dernemingen bevoordeelen dikwijls den eigen h[...] en eigen scheepvaart, eigen markten en alles wat [...] in de eigen lijn te bevoordeelen is, terwijl daar [...] niet altijd een dergelijke consequente houding v[...] Nederlanders tegenover staat. Doorgaans word[...] aldus verkregen kapitaal niet weer dadelijk in n[...] cultures vastgelegd. De verkoop van producee[...] aanplantingen aan vreemd kapitaal beteekent d[...] een verlies aan eigen invloed in dit land. Teg[...] dergelijk verlies van Hollandsch of Indisch ka[...] moet nieuwe belegging staan om op hetzelfde p[...] blijven. De Deli Crt. heeft natuurlijk niets o[...] vreemde kapitaal tegen, maar een ieder dient toc[...] mogelijk de eigen nationale belangen te bevorderen[...] het zal ongetwijfeld een nationaal belang zijn w[...] het eigen kapitaal opnieuw belang gaat stellen i[...] dische cultuurondernemingen. De naastbijzijnde [...] den ter Sum.'s Oostkust zijn grootendeels uitge[...] maar verder weg en toch niet te ver, zijn nog d[...] den en tienduizenden hectaren grond voor het N[...] landsche kapitaal beschikbaar. Het kan er be[...] nuttiger werk verrichten dan b.v. in buitenlan[...] beleggingen van speculatieven aard.

De *Java-Bode* (15 Oct.) vestigt de aandacht o[...] door het „Alg. Hbl." (Amsterdam) gehouden e[...] naar de arbeidsmogelijkheden in den landbouw, i[...] ruimsten zin. Volgens *dr. H. D. Tjeenk Willink* [...] een deel van onze jongelui naar het buitenland [...] naar Indië niet alleen om het aantal werkzoek[...] in Holland te verminderen, maar ook vooral, [...] het buitenland en in de Koloniën steunpunten t[...] men voor den Nederlandschen handel en de [...] trie, tot het verkrijgen van een grooter afzetg[...] De *Java-Bode* merkt hierbij op dat voor enkele[...] dan goed onderlegden, natuurlijk altijd werkge[...] heid is. Voor 't geen de vestiging der steunpunten [...] moederlandschen handel en industrie betreft [...] h.i. zeer wel mogelijk die met goede Indische [...] landers te verdedigen, binnen de perken van [...] lijkheid en redelijkheid, in verhouding tot de b[...] landsche marktprijzen.

..e *Sumatra Post* (23 Oct.) betoogt dat door toedoen .. de Regeering zelve het gaan naar Indië van krach.. en geschikte jonge menschen niet bepaald aan..kkelijk wordt gemaakt. Allereerst bespreekt zij *den ..stingdruk*. Het leven wordt in Indië ook uit an..en hoofde reeds duur, veel duurder dan het vroe.. was, zoodat tezamen met den belastingdruk, de ..ancieele vooruitzichten voor den Hollandschen jon..n, die naar Indië wil gaan — afgezien van posities, ..raan belangrijke tantièmes verbonden zijn — niet .. beter meer zijn dan in Europa. Daarnaast stelt de ..P. *den Indischen dienstplicht*, die in vele gevallen ..roote handicap vormt. In Indië zijn we nog niet ..er, dat alle krachten van hieruit kunnen worden ..orven, nog afgezien van het voordeel, dat uitwis..ng van denkbeelden en arbeidsmethoden biedt. ..n heeft het altijd nogal druk over de aantrekking .. kapitaal. Maar minstens even belangrijk is de aan..kking van goede werkkrachten. En die zal men ..hts duurzaam kunnen trekken, wanneer er althans ..ig voordeel aan verbonden is.

De Indische coca-cultuur. Roselle en Bengaalsche jute.

..e besluiten der tweede opium-conferentie te Ge..e, betrekking hebbende op aanplant, bereiding, ge..ik van en handel in bedwelmende stoffen in het ..meen, hebben voor Indië bijzondere beteekenis, ..dat Java vrijwel het monopolie heeft van *de cultuur .. cocablad*, de grondstof voor de fabricatie van *co..ne*. In 1924 bedroeg de productie dezer cultuur, ..ke grootendeels als hoofdcultuur op enkele onder..ingen of als bijcultuur in rubberaanplantingen ..rkomt (o.a. op Gouv.ts rubberondernemingen), ter..l er ook een aanplant bestaat langs verschillende ..gen, nog 1.071.485 K.G., terwijl er in datzelfde jaar ..18.000 K.G. blad uitgevoerd werd. De uitvoer heeft ..ofdzakelijk plaats naar Japan en voorts naar Hol..nd, waar de Amsterdamsche kininefabriek de co..-bereiding in handen heeft. Volgens de te Genève ..nomen besluiten zullen de aanplant en uitvoer van ..cablad niet meer vrij kunnen geschieden, doch on..r scherpe contrôle gesteld worden. Voor de cultuur .. de toestemming der Regeering noodig zijn tot een ..paalde maximum-hoeveelheid, terwijl de uitvoer ge..nden wordt aan uitvoer-licensies, welke slechts ver..nd worden tegen overlegging van een invoer-licen.. van het betrokken land van import. Er wordt een ..achtige aandrang uitgeoefend door den Volkenbond .. de ratificatie door minstens tien grootmachten te ..spoedigen, zoodat de maatregelen spoedig te ver..chten zijn. Het *Soer. Hbl.* (16 Oct.) voegt hieraan .. dat deskundigen niet gelooven, dat deze maatrege.. van bijzonder ongunstigen invloed zullen zijn op .. Java-cultuur, omdat de medische behoefte aan de ..ndstof vrijwel de gansche tegenwoordige productie ..kt.

..Calcutta heeft vrijwel het monopolie van de ver..rdiging van jutezakken; het is moeilijk elders jute .. kweeken. Het is thans gelukt met een jute-variëteit ..n product te kweeken, dat voor de bewerking ge..ikt is, en nu de cultuur van deze variëteit zich op ..a en Sumatra steeds gaat uitbreiden, komen de ..nnen voor het oprichten van een *gonje-zakken..riek* weer boven. Met dat doel is de heer *P. van Be..uw* (te Goirle bij Tilburg) naar Java gereisd. De ..dvoogd toonde groote belangstelling voor de plan..n en heeft zich ongeveer een uur lang met den heer ..n Besouw onderhouden over de kans van slagen van ..*elle-cultuur* en de oprichting van de zakkenfabriek. ..er. *Hbl.* 17 Oct. 5de bl.).

..n het *Soer. Hbl.* van 16 en 17 Oct. (3de bl.) wordt ..wezen op het groote verschil tusschen de *Roselle* ..ibiscus sabdariffa) en de *Bengaalsche jute* (Corcho.. capsularis). Het planten van jute is niet geslaagd; ..selle daarentegen stelt geen buitengewone eischen .. het klimaat. De „*zachtaanvoelende*" monsters Ro..le, die de heer Van Besouw uit het Kedirische (kalk..nden) ontving, zijn — in tegenstelling met de mon.. Roselle van harde vezels — van uitstekende hoe..igheid en geschikt om zonder eenig bezwaar ter .. in de spinnerij verwerkt te worden. Het is der..e in aller belang zich toe te leggen op deze zachte ..el.

II. UIT DE INLANDSCHE PERS.

Dr. Sun Yat Sen en de bevolking van Ned.-Indië.

II I (Slot).

Dagelijks, zegt de schrijver, kan men waarnemen hoe gemakkelijk de Inlanders en de Chineezen zich met elkander kunnen verstaan, hetgeen hij toeschrijft aan beider Oostersche gewoonten en aan beider Oostersch bloed.

Wanneer de leden der sportvereeniging Mohan Bagan zich in de sport meten met de leerlingen der hoogere burgerschool te Soerabaja of met de leden van Hercules, dan is het geen bepaalde opzet van de Inlanders en Chineezen, wanneer hunne sympathieën gaan naar de Mohan Bagan-vereeniging.

De reden daarvan is dat zij Oosterlingen zijn.

Een der hoofdredacteuren van een bekend Chineesch Nieuwsblad te Batavia en van Chineezen landaard, liet zich aldus uit:

De Chineesche volksgroep staat, staatkundig gesproken, tusschen de Europeesche en Inlandsche volksgroepen en geniet de Indische gastvrijheid.

Of nu de Europeaan of de Inlander het gezag in handen heeft, zoo blijft de positie van den Chinees in beide gevallen toch dezelfde, hetgeen de reden is dat de Chineesche volksgroep over het algemeen zich niet met politiek inlaat. Doch, wanneer aan de Chineesche volksgroep de keuze wordt gelaten, dan zou zij zeker de voorkeur geven aan een Inlandsch overheerschersgezag, mits hare rechten en handelsbelangen worden gehandhaafd en verzorgd.

De oorzaak daarvan is dat de Inlander den Chinees, als Oosterling, beter begrijpt dan den Westerling.

Naar de meening van den schrijver heeft deze hoofdredacteur gelijk en ziet hij in de toekomst, bij aanwezigheid van zoovele gelijke belangen van de Chineezen en Inlanders, eene vriendschappelijke toenadering tusschen beide volksgroepen, welke een voordeel zal zijn voor Groot-Azië, waarvan de idealisten spreken.

De Menangkabousche vrouw in haar tegenspoed.

I.

„Delvia" schrijft in de „Sinar Sumatra" van 2 Mei 1925, dat het een weemoedigen indruk maakt de Menangkabausche vrouw in haar dagelijksch levensbestaan te zien. Het noodlot is voor haar zoo geheel anders als dat van de vrouwen der vreemdelingen, die op zulk een hooger plan staan en wier tegenspoed in geen vergelijking kan komen met dien van de Menangkabousche vrouw.

Wat moet die vrouw al niet hard werken om voor het gezin het morgen- en avondmaal, dat hoofdzakelijk uit een bord rijst bestaat, te verdienen en dan tevens nog te zorgen voor de kleeding van hare kinderen.

Zij ziet tegen geen enkelen arbeid op, als dat doel maar wordt bereikt en trekt daarvoor naar die plaatsen, waar een eenigszins druk verkeer of drukke handelsbeweging bestaat.

Daar ter plaatse aangekomen, na vroeg in den morgen te zijn opgestaan en dikwijls een belangrijken afstand van eenige mijlpalen te hebben afgelegd, is haar eerste gang gewoonlijk naar het huis of naar den winkel van haar schuldeischer, wiens geldelijke vordering op haar, zij wil afdoen door prestatie van lichamelijken arbeid, om 's avonds ten 5 ure naar huis terug te keeren.

Zij heeft tijdens dat werk in eigen voeding voorzien en dan 30 tot 50 cent dagloon verdiend, waarvoor de rijst en enkele specerijen voor het gezin, op de markt, vóór haar terugkeer naar huis, worden ingekocht.

Jonge meisjes zorgen dikwijls voor hare in huis wachtende oude moeders, die geduldig en toch blijmoedig in afwachting zijn van de winst, welke wordt thuis gebracht.

Andere vrouwen en meisjes kan men elken vroegen morgen achter elkander in eene rij naar de groote plaatsen zien trekken met brandhout of manden met houtskool op het hoofd, welk brandmateriaal zij dan plaatselijk verkoopen tegen 10 à 25 cent, eene verdienste, die eenigszins kan stijgen, wanneer er niet tegen op wordt gezien twee- of driemaal daags heen en weer te gaan.

Zij, die zich met dien brandhouthandel bezig houden, moeten bij terugkomst in hare woningen natuurlijk 's avonds wederom hout in het bosch kappen, ten einde voorraad te hebben voor den volgenden dag.

Bij regenweer gaat men niet uit huis en is er dus ook geen dagverdienste voor de aanschaffing van voedsel, doch dan nuttigt het gezin jonge pisangvruchten,

de knolvruchten van de kladi en hetgeen verder de bodem oplevert.

Bezitten de vrouwen geen tuinerven, dan gaan zij gezamenlijk het bosch in voor het verzamelen van boschproducten als damar, rotan en pandanbladeren voor het vlechten van matten, enz., om daarmede naar huis terug te keeren, al die artikelen schoon te maken en ze dan op te bewaren voor den persoon, die zich als kooper aanmeldt.

Als de rijstprijzen te hoog zijn en geen rijst kan worden gekocht, dan ziet men de gezamenlijke vrouwen het bosch ingaan en vellen zij de sagoboomen, ten einde het merg tot voedsel te doen dienen, waarbij gekookte varens (pakoe), gekookte uitschietsels van de bamboeplant (reboeng) en andere gekookte waterplanten (kankoeng) als toespijs wordt gebruikt.

De talrijke aanwezige koffieboomen in de vroegere gouvernementstuinen zijn niet onderhouden en voor de bevolking van geen waarde, omdat zij geen vruchten dragen.

Wel worden door sommige vrouwen de bladeren der koffieboomen verzameld en gedroogd en daarna verkocht, hetgeen zonder twijfel de kosten van de huishouding eenigszins tegemoetkomt.

(Wordt vervolgd.)

III. UIT DE CHINEESCHE PERS.

Toestanden in het leger van Amir Ali te Djedda.

Attib Ramadlan, een officier van hoogen rang in het leger van Amir Ali te Djeddah, heeft z'n ontslag gevraagd, aangezien hij zich met tal van genomen maatregelen niet kon vereenigen.

Dit feit is van zekere beteekenis, omdat hij het leger van Amir Ali aanvulde met eenige duizenden uit Palestina afkomstige manschappen en daarmede waardevolle diensten heeft gepresteerd.

Na de ontheffing uit zijne functie heeft hij in Palestina eene circulaire laten verspreiden, welke, volgens mededeeling, voorkomende in de „Sinar Sumatra" van 25 Mei 1925, is opgenomen in het te Cairo verschijnende nieuwsblad „Al Ihram" en waaraan het navolgende is ontleend.

Te Djeddah en te Medina zijn thans ongeveer 900 soldaten uit Palestina aanwezig, die door de vleierijen van den Vorst van Hedjaz al de zorgen en moeilijkheden vergeten, waaraan zij hebben blootgestaan, niet alleen tengevolge van de geleverde gevechten, doch ook tengevolge van de malaria.

Van de door den Vorst van Hedjaz toegezegde beloften is geen enkele nagekomen, terwijl de bevolking, ontevreden over het onoordeelkundig bestuur van den Vorst en zijne zonen, zich partij heeft gesteld voor Ibn Saud en thans, gezamenlijk met de bevolking van Djeddah, het bestuur van Amir Ali tracht te bemoeilijken.

Een 12-tal officieren van Amir Ali liepen over en boden hunne diensten aan Ibn Saud aan, terwijl een groot aantal officieren en manschappen hetzelfde deden, na te voren ontslag uit hun dienst te hebben gevraagd.

Behalve de vele Hedjaz-officieren, geeft ook een groot deel van de Hedjaz-bevolking de voorkeur aan het bestuur van Ibn Saud, omdat dit meer op modernen voet wordt uitgeoefend.

Attib Ramadlan heeft aan de Palestinasche pers met drang verzocht deze circulaire op te nemen als waarschuwing zijner landgenooten tegen de vleierijen van en het doen van toezeggingen door den Vorst van Hedjaz.

Die vleierijen en misleidingen kwamen van de zijde der Hasjimieten, waaronder de nakomelingen van sjerief Hoessain worden verstaan en hadden ten doel, met steun van de Palestinasche soldaten, de bevolking op te wekken tegen Ibn Saud te strijden.

Na de te Djeddah geleverde gevechten bleek het Attib Ramadlan echter, dat ook hij persoonlijk het slachtoffer was geworden dier vleierijen en misleidingen en nam hij dientengevolge zijn ontslag.

De neutrale bevolking van de Hedjaz is niet alleen ontstemd over het optreden van Amir Ali persoonlijk, doch ook over de handelingen van de troepenmachten, welke hem steunen en heeft daarbij de meening van velen op hare hand.

Eene verwarring van toestanden is in de Arabische Islamietische wereld daarvan het gevolg.

De circulaire was geteekend door Attib Ramadlan en gedateerd 3 Maart 1925.

Een uit het leger van Amir Ali te Djeddah [...] loopen ambtenaar liet zich in de „Al Ihram" al[...] uit:

De toestanden, welke in het leger bestaan, [...] niet tot tevredenheid, niet alleen tengevolge [...] schillende incorrecte maatregelen, doch ook te[...] van het wanordelijk optreden der soldaten.

Het zal zeer moeilijk zijn den toestand te he[...] zooals die vroeger was.

Reeds gedurende maanden werd geen sold[...] keerd, terwijl de troepen huiverig zijn voor [...] de moedige aanvallen van de zijde der legerm[...] Ibn Saud van Nedjid.

Die zwakheid van Amir Ali is voor de bevolk[ing] [...] Djeddah de aanleiding om voorzieningen te ne[...] Ibn Saud te helpen bij diens aanval op de stad.

Zij heeft langen tijd geduld uitgeoefend, in a[...] ting van de pogingen van Amir Ali om zijn [...] krachtig in de geheele Hedjaz te vestigen, doch [...] niet is gelukt, is de bevolking van meening ver[...] en geeft zij de voorkeur aan een bestuur van Ibn [...]

Het ontslag, dat velen hadden aangevraagd, [...] door het legerbestuur geweigerd, met het gevol[g] [...] de soldaten in hunne ontstemming den Minist[er] [...] Oorlog met de wapens dreigden en hij in eene [...] de vlucht moest nemen.

Een officier werd uitgezonden om de soldat[en] [...] kalmte aan te sporen, hetgeen gelukte, nadat Am[ir] [...] de toezegging had gedaan, dat hij aan de voorge[...] te verzoeken zijne aandacht zou schenken en d[...] zou tegemoet komen.

De bevolking van Medina heeft een schrijv[en] [...] richt aan Ibn Saud, waarin zij verklaarde zich a[...] bestuur te zullen onderwerpen, zoodra hij in st[...] de bevolking van Djeddah daartoe op te wek[ken].

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzi[cht]

Vereeniging „Kartinifonds".

Verschenen is het twaalfde jaarverslag der [...] ging Kartinifonds te 's-Gravenhage, welke zich [...] stelt: de bevordering van het tot stand komen [...] stand houden van een of meer scholen in Ne[...] ten behoeve van meisjes, behoorende tot de In[...] bevolking.

Hare bemoeiingen strekte zich over het vers[...] (1924) uit tot de Kartinischolen te Batavia, Buite[nzorg], Malang, Madioen en Semarang, zoomede tot de [...] Deventerschool in laatstgenoemde plaats. Over a[l] [...] scholen (met uitzondering van die te Madioen, [...] van sedert geruimen tijd niets werd vernomen) [...] het verslag bijzonderheden omtrent het aantal le[...] gen, de door haar bereikte resultaten, het onderw[...] personeel enz. enz.

Uit het financieel overzicht blijkt dat de ink[...] dezer zoo hoogst nuttige vereeniging wederom be[...] zijn gedaald; alleen aan giften en contributies wer[d] [...] ƒ 1200.— minder ontvangen dan in 1923 en al is de [...] cieele toestand nog vrij gunstig, tegen eene vermin[dering] [...] van belangstelling in haar werk als waarvan ge[...] bedrag getuigt, zal het Kartinifonds op den du[ur] [...] bestand zijn.

„The Times" over Nederland en Koloniën.

Zooals men weet, geeft dit bekende Londensch[e] [...] onder den titel „Inperial and Foreign Trade and [...] neering Supplement" een reeks geïllustreerde nu[mmers] [...] uit, waarin telkens een bepaald land, een speci[...] dustrie, een bekend wereldartikel of een ander [...] werp van beteekenis wordt behandeld.

In het thans verschenen nummer is de beurt aa[n] [...] derland en zijne Overzeesche Gewesten, waarbij e[...] gestreefd is in een kort bestek door verschillend[e] [...] dragen van vooraanstaande mannen bij den vr[...] ling een zoo volledig en juist mogelijk denkbe[eld] [...] geven van Nederland, zoowel op economisch [...] koloniaal gebied.

Van de artikelen die op de Indiën betrekking h[ebben] [...] noemen wij (aan de hand van de Ind. Merc.): O[...] keling van den landbouw in Ned.-Indië, door Dr. [...] L. Rutgers. — De rubbercultuur in Ned.-Indië, d[oor] [...] A. G. N. Swart en J. G. Fol. — De Java-suikerind[ustrie] [...] door Mr. J. H. van Hasselt. — De Engelsche Kam[er] [...] Koophandel voor Ned. Oost-Indië (te Londen), do[or] [...] W. Townley. — Tabak op Sumatra en Java, door [...] Bool. — Inlandsch vervoerwezen in Oost-Indië, [...] J. d'Artillact Brill. — Thee-cultuur, door A. E. [...] — De Ned.-Indische markt. — Motorwagens voor [...] Indië, door C. M. Morrell. — Suriname en Curaçao [...] J. van Hasselt.

Het meerendeel dezer artikelen is geïllustreerd, terwijl het koloniale gedeelte wordt ingeleid door den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië, waarbij deze bewindsman o.m. hulde brengt aan het Engelsche kapitaal en de Engelsche onderdanen, die zooveel hebben bijgedragen tot de geweldige ontwikkeling van Indië, vooral gedurende de laatste 25 jaren.

Land en Volk van Ned. Oost-Indië.

Gaarne wordt de aandacht gevestigd op een uitgave van P. Noordhoff te Groningen: Land en volk van Nederlandsch Oost-Indië. Handleiding bij aardrijkskundige wandplaten van Ned. O.-I., door Menno van Meeteren Brouwer.

De bij die wandplaten behoorende acht boekjes zijn samengesteld door de h.h. J. Koning en D. Wouters en behandelen de volgende onderwerpen: Het pasarwezen op Java en de Buitenbezittingen. — De groote zeehavens. — De Inlandsche landbouw. — De suikerindustrie. — De Volksraad. — Mooi Indië. — In de Sultanslanden. — Wayang-spelen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 15 (10 Oct. '25). Aaltjes-ziekte bij Robusta-koffie, door J. van Baalen en D. J. Dibbetz. — Producties van uitgedunde en niet uitgedunde rubber-tuinen. — De begrooting 1926 van Landbouw, Handel en Nijverheid in den Volksraad (vervolg; zie ook No. 16). — Enkele vervalschingen van de thee. — Deli en de koeli-ordonnantie. — Engelsche actie en Amerikaansche reactie in zake rubber. — Hoe het op het oogenblik met de rubber gesteld is, door J. N. Burger (ontleend aan „Zakenwereld").

Id. No. 16 (17 Oct.). Over koffiezaad, door Dr. A. J. Ultée. — Kunnen de Inlandsche landbouw en landbouwindustrie de bevolking blijven voeden? door N. — De Landbouwhoogeschool (te Wageningen) en de practijk. I. Roeping en karakter. — De bloeitijd der cultures.

De Bevolkingsrubbercultuur.

Het Dep. van Landbouw heeft uitgegeven No. IV der serie „Bevolkingscultuur in Ned.-Indië", inhoudende een rapport van de heeren C. N. Warren en B. van Staalduinen over hun bevindingen omtrent de bevolkingsrubber in het Palembangsche, naar aanleiding van een reis in April en Mei j.l.

Met de reeds verschenen rapporten van Dr. Pekelharing over Djambi, van Luytjes over de Zuider- en Oosterafd. van Borneo en van Dr. Loos en Van Deusechem over de Wester-afd. van Borneo vormt het jongste rapport een afgesloten geheel, waaruit men zich een duidelijk beeld kan vormen over de beteekenis van de veelbesproken rubberproductie der inlandsche bevolking in genoemde landstreken.

De Opbouw.

In het Novembernummer bespreekt de hr. W. de Cock Buning het jongste jaarverslag van den president der Javasche Bank. Betuigden de meeste periodieken, die reeds beschouwingen wijdden aan dit verslag, hunne instemming met den blijden toon door den directeur, Mr. L. J. A. Trip, aangeheven o.a. over de economische opleving van Indië, de hr. de C. B. laat een heel ander geluid hooren; hij laakt Mr. Trip's eenzijdigheid, vóór alles gaat bij dezen het belang van den Nederlandschen ondernemer, volle aandacht vraagt hij „voor de zoo zwaar getroffen kapitalisten, die door de drukkende belastingen verhinderd worden aan de voor het land zoo nuttige kapitaalsvorming mede te werken." Mr. Tr. schijnt niet in te zien, dat er naast *Nederlandsche* belangen ook nog *Indische* belangen zijn en dat de economische ontwikkeling van Indië niet is opgelost met een teedere verzorging van het buitenlandsch kapitaal.

De Nationale Unie.

Als uitgave van het hoofdsecretariaat der Nationale Unie is eene brochure verschenen, over de verhouding dier Unie tot Indië. Zij wenscht de versterking van Indië's zelfstandigheid gecompleteerd te zien door de evenredige versterking der Rijkseenheid en aan de valsche positie, waarin de Nederlandsche leiding in Indië ten gevolge van verkeerde theorieën geraakt is, in aansluiting aan de z.g. „Utrechtsche Richting" een einde te maken door weder te keeren tot de feiten. Op grond van deze feiten wenscht zij de erkenning, dat Indië als staatskundige en economische eenheid uitsluitend en alleen is een schepping van het Nederlandsche Gezag en dat op dien grond de leiding van het Centrale Bestuur van Indië in handen ligt en behoort te liggen van Nederland tot tijd en wijle de ontwikkeling der Indische Volkeren tot natie zóó ver is gevorderd, dat deze leiding met zekerheid van welslagen in handen kan worden gegeven van Indië. (Vaderl.).

De Indische Mercuur.

No. 47. De vooruitzichten van de sinaasappelcultuur en het verschepen der sinaasappelen uit Suriname (mede naar aanleiding van Bulletin No. 50 van het Departement van Landb., Nijverheid en Handel in Suriname, door Prof. Dr. G. Stahel), door A. W. Drost. — Verhalen over Indië, door Mevr. C. J. Rutten—Pekelharing, besproken door F. W. Craandijk. — De Indische financiën in den Volksraad. — De vooruitzichten van de rubbercultuur, door Mr. A. G. N. Swart (ontleend aan het Haagsch Maandblad). — De uitvoer van eenige producten uit Java en Madoera gedurende het eerste halfjaar van 1925 (ontleend aan Korte Berichten). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Kultuurberichten. — Verslagen van maatschappijen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft in dit Nr. een opgave van recente literatuur over economie, arbeidsvraagstukken, nijverheid, delfstoffen en metalen, enz.

De Indische Loods.

No. 40 van het orgaan van den N.-I. Pol. Econ. Bond bevat o.m.: Inlandsche ondernemingen (vervolg). — De Islam en het Westen. De „chalif der Javanen" (ontleend aan de Opwekker). — Desatoestanden (mededeelingen van een Inlandsch ambtenaar). — Arbeidsbemiddeling. — Onze Inlandsche geestverwanten in het gewest Timor (slot). — Non-coöperatie-geest van het Al Islam-Hindia-Congres en het Sarekat-Islam-Congres.

„Tropen"-uitgaven.

Een drietal uitgaven zijn ongeveer tegelijkertijd verschenen, welke alle drie den Ind. Archipel betreffen, n.l.:

1. Een kunstreis in de tropen, door Jan Poortenaar en Geertruida Poortenaar—van Vladeracken. (Zutphen, W. J. Thieme en Cie.). Aan dit werk wijdt de hr. J. F. Snelleman in dit Nr. eene bespreking.

2. Onder de tropenzon. Een zeeverhaal, door P. Verhoog. (Rotterdam, W. L. en J. Brusse's Uitgeversmaatschappij).

3. Der Tropenspiegel, von G. Rudolf Baumann. (Zürich—Leipzig—Berlin, Orell Füssli Verlag. 2 Bde.).

* * *

Een tocht door Rembang en Noord-Soerabaia, door S. J. Geerts-Ronner (eerste gedeelte). (De Indische Post, 10 Oct. '25).

Verslag van het Volkscredietwezen loopende tot ultimo Juli 1925 (met 14 bijlagen). (Weltevreden, Drukk. Emmink).

Verhalen over Indië voor Nederlandsche jongens en meisjes, door C. J. Rutten—Pekelharing. Uitgave van de Kon. Ver. Koloniaal Instituut te Amsterdam. Met platen, tekstillustraties en kaartje. (Amsterdam, J. H. de Bussy). (Eene zeer waardeerende bespreking van dit boeiend geschreven en keurig geïllustreerd boek komt voor in de Ind. Mercuur van 20 dezer).

De bloementuin. Handleiding voor de cultuur van bloemen in Nederlandsch-Indië, door E. J. Voûte. 3e geh. herziene en vermeerderde uitgave. Met platen. (Batavia—Leiden, G. Kolff en Co.).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers, 1925, No. 42. (Bureau voor de Volkslectuur te Weltevreden).

Overzicht van de Maleisch-Chineesche en Chineesche pers over de maand September 1925. Samengesteld door het Kantoor voor Chineesche Zaken. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

De radio-telegrafie met Nederlandsch-Indië, zooals deze zich ontwikkeld heeft, door ir. A. E. R. Collette. (Versl. Voordr. Bat. Genootsch. Rotterdam, II (1925), bl. 229).

A collection of birds from North-and North-Central Celebes, by J. H. Riley. (Proceedings U. S. Nat. Museum. 64, Nr. 16 (1925), bl. 1—118).

Javaansche legenden, door Walterida. ('s-Hertogenbosch—Antwerpen, L. C. G. Malmberg).

Winstaandeel ter bekostiging van algemeene belangen, door nieuw op te richten suikerfabrieken uit te keeren, door H. Ch. G. J. van der Mandere. (Inwerkingstelling der z.g.n. Winstaandeelkassen ten bate der Inl. bevolking). (Econ.-Statistische Berichten, 18 Nov. '25).

Enkele koloniale bankvraagstukken, door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart. (Zakelijk gedeelte van de door den schr. op 26 Oct. te Rotterdam gehouden inaugureele rede). (De Economist, 15 Nov. '25).

NIJMEGEN

Aan de Leden van „Oost en West"

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad" is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

1°. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoopen te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,

2°. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers een introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

s DE UITGEEFSTER.

Het Reglement op de Strafvordering en het Inlandsch Reglement, alsmede het Reglement op het Krankzinnigenwezen in Ned.-Indië, zooals die Reglementen luiden na de tot heden (d.i. tot Juni 1925) daarin gebrachte wijzigingen. Bewerkt door Mr. W. J. M. Plate. Tweede vermeerderde druk. (Weltevreden, Visser en Co.).

Ter herdenking † Ir. D. L. ten Bosch (met portret), door ir. W. A. van der Meulen. (De Waterstaatsingenieur, jaarg. 1925, No. 8).

Het verslag van de Javasche Bank 1924—25, door W. de Cock Buning. — Indische kroniek, door A. M. Joekes. (De Opbouw, Nov. '25).

Het arbeidsvraagstuk in Nederl.-Indië, door G. Gonggrijp. (Verschenen in het Koloniaal Tijdschrift No. 5 en 6, 14e jaarg.). ('s-Gravenhage, Uitg. Mij. „Adi-Poestaka").

The economic conditions in the Dutch East Indies (ontleend aan het jongste jaarverslag van de Javasche Bank). (Holland's Import and Export Trader Sept.—Oct. '25).

Le développement de l'Industrie agricole à Sumatra aux cours des dix dernières années. (Société belge d'Etudes et d'Expansion. (Juin 1925).

Eenvoudig landbouwonderwijs. VI—VII. (Departement van Landb., Nijv. en Handel). (Weltevreden, 1925).

Gouvernements Telegraafdienst in Ned. Oost-Indië. Radiotelegrafie. Met afb. (Holl., Fr. en Eng. tekst). (Weltevreden, 1925).

Voorloopig ontwerp van een algemeen waterreglement. Samengesteld door de „Commissie in het belang van het bevloeiingswezen op Java en Madoera". (Weltevreden, 1925).

Het pandanblad als grondstof voor de pandanhoedenindustrie op Java, door H. W. Hofstede. Acad. Proefschrift. (Eibergen, 1925).

Kantoor van Arbeid. Negende verslag van de Arbeidsinspectie voor de Buitengewesten (1923 en 1924). (Weltevreden, 1925).

Staat van burgerlijke landsdienaren op 1 Juli 1925 in het genot van voorloopige wedde, bezoldiging buiten dienst, wachtgeld of onderstand bij wijze van wachtgeld, dan wel tijdelijk zonder inkomsten van den lande, 1e Gedeelte. Samengesteld bij de Afd. Personeele Zaken van het Dep. van Financiën. (Weltevreden, 1925).

Het onderwerp eener Indische bedrijvenwet. Voordracht, gehouden den 6en Juni 1925, door ir. M. H. Damme (met beraadslaging). (De Ingenieur, 21 Nov. '25).

Suriname.

„De West" van 23 October schrijft over de Koloniale middelen:

„De heden gepubliceerde staat van de opbrengst der Koloniale middelen tot eind September maakt geen slechten indruk.

Verschillende middelen hebben in de eerste drie kwartalen reeds meer opgebracht dan men voor het geheele jaar had geraamd.

Deze middelen zijn: inkomstenbelasting, bauxietbelasting, successierechten, hondenbelasting en die op enkele publieke vermakelijkheden, retributie voor balata en vergunningsrecht voor het opkoopen van balata.

Het schitterendst is het gesteld met de inkomstenbelasting, die reeds 412 duizend gulden heeft opgebracht, terwijl de raming voor het geheele jaar is vier ton. Een overschot van twee ton mag op dit middel gerust worden verwacht.

De huurwaardebelasting bracht de eerste 9 maanden op 82 duizend, of zeven duizend meer dan verleden jaar in dezelfde periode.

Een treurigen indruk — behalve dan voor de aanhangers van den blauwen knoop — maken de cijfers van de opbrengst van den accijns op binnenlandsch gedistilleerd. Die opbrengst was de eerste negen maanden slechts 52 duizend, terwijl zij volgens de raming moest zijn 240 duizend. Hierbij moet evenwel in aanmerking worden genomen, dat de accijnsrekening eerst aan het einde van het jaar wordt afgesloten, zoodat het eindcijfer nog kan meevallen. Er schijnt echter geen kans te zijn, dat dit middel het volle bedrag der raming zal opleveren.

De invoerrechten hebben in de eerste drie kwartalen bijna dertien ton opgebracht, ruim een ton meer dan geraamd. Ook op dit middel mag stellig gerekend worden op een aardig overschot.

De goudbelasting bracht slechts op een zestienduiz[...] gulden, weder iets minder dan het jaar tevoren. Men [...] die opbrengst zes duizend gulden hooger geraamd.

Terwijl het met goud decrescendo gaat, gaat het [...] crescendo met bauxiet. Men had voor de bauxietb[...] ting gedurende eerste negen maanden gerekend op [...] vijfduizend gulden. De werkelijke opbrengst is onge[...] het dubbele geweest.

De lucifersbelasting, de opbrengst der zegelrec[...] en de geneeskundige belasting vertoonen de laatste [...] weinig schommelingen. Hetzelfde kan gezegd wo[...] van de schoolgelden. Het volgend jaar zal dit missch[...] anders zijn, onder den invloed der versobering.

Met genoegen zien wij, dat de opbrengst der Koloni[...] Vaartuigen toeneemt. Zij bedroeg de eerste negen ma[...] den 240 duizend gulden (ongeveer het bedrag [...] raming) wat een vooruitgang van veertig duizend guld[...] beteekent vergeleken bij verleden jaar.

Van de Koloniale Spoorwegen kan hetzelfde niet [...] zegd worden. De vooruitgang is hier niet noeme[...] waardig vergeleken bij verleden jaar, terwijl ook [...] weder de opbrengst ten achter bleef bij de raming ([...] nadeelig verschil is ongeveer 28 duizend).

De Posterij vertoont den gebruikelijken vooruitga[...] ditmaal zelfs in een versneld tempo. Verleden j[...] brachten de eerste drie kwartalen 45 duizend gulden [...] dit jaar 60 duizend. De raming voor de eerste neg[...] maanden bedroeg 52 duizend. De telefoon-opbrengst v[...] toont achteruitgang, wat wellicht verband houdt [...] een eenigszins vertraagde aanbieding der kwarta[...] kwitanties.

De balata retributie bracht tot eind September 92 du[...] zend gulden op (de raming voor het heele jaar is [...] duizend) tegen 43 duizend verleden jaar tot eind Se[...] tember. Dit houdt ten deele verband met de groot[...] productie van dit jaar, ten deele met het feit dat v[...] leden jaar de oogst eerst laat is binnengehaald, dus [...] de retributie laat inkwam.

In totaal genomen hebben de gewone middelen tot [...] September 117 duizend gulden meer opgebracht dan [...] raming."

* * *

Het artikel van Mr. van Traa (directeur-president [...] de Surinaamsche Bank te Paramaribo en lid van [...] Raad van Bestuur) in de Augustus-aflevering van [...] „Tijdschrift voor Economische Geographie", getit[...] „*De handelsbeweging van Suriname en nog wat*", he[...] in Suriname terecht algemeene instemming gevonden [...] is door al de bladen aldaar overgenomen.

In zijne bespreking schrijft „De Surinamer" van [...] September onder het hoofd „*Hollant, let op uw saeck*[...]

.....„Wanneer wij dit artikel belangwekkend [...] men, is dat niet bij wijze van compliment of als gem[...] plaats bedoeld. Het is een artikel, dat ongetwijfeld [...] aandacht zal trekken van de Nederlandsche Regeering [...] zoowel als van het Nederlandsche kapitaal. Wij [...] overtuigd, dat het voor de meesten, ook onder de reg[...] ringsmannen, die het artikel van Mr. van Traa la[...] een openbaring bevat, maar helaas een openbaring [...] welke pijn zal doen, omdat het Nederland's te kort [...] pakkend, zoo duidelijk aantoont...."

En dan haalt het blad het slot van Mr. van Traa's [...] artikel aan:

„En als het dan zoover gekomen zal zijn dat Surina[...] eindelijk uit zijn staat van verval zal zijn opgeheven, [...] dan zal misschien ook het Nederlandsche kapitaal [...] oogen naar het land wenden en te laat bemerken, [...] het vreemde kapitaal als belooning voor zijn pionier[...] arbeid, zich, zooals ook billijk is, de beste plaats aan [...] disch zal hebben verzekerd.

Maar dan blijft toch den Nederlandschen belasting[...] taler de voldoening gedurende lange jaren zijn offer[...] hebben gebracht voor den opbouw van Suriname [...] bate van .... neen, *niet van Nederland!*"

Daarna gaat het blad aldus voort:

„Het zich niet-interesseeren in de ontwikkeling en [...] exploitatie van ons land zal op den duur noodzakelijk [...] tengevolge hebben, dat Nederland in dit gebiedsdeel, [...] waaraan toch zooveel tonnen zijn ten koste gelegd, ook [...] in zijn handel door vreemde landen zal worden verdron[...] gen. Het kan toch niet anders. 't Ligt voor de hand, dat [...] de landen, die het kapitaal ter exploitatie van de wel[...] vaartsbronnen des lands leveren, hier een afzetgebied [...] zullen zoeken voor hun eigen producten. De gegevens in [...] het artikel van Mr. v. Traa wijzen reeds sterk in deze [...] richting. Van den totaal-invoer in 1924 blijkt slechts [...] plm. 49 pCt. uit of via Nederland te komen en 44 pCt. [...] uit of van Engeland en Amerika.

Waarlijk men hoeft zich niet met den profetenmantel [...] te omhangen om te voorspellen, dat de tijd niet ver

meer is, dat de invoer uit Amerika die van Nederland, notabene het *Moederland*, zal overtreffen.

De financieele en economische belangen, welke vooral Amerika hier gaandeweg krijgt, zullen natuurlijk noodzakelijk *politieke* belangen voortbrengen. De geschiedenis der laatste decennia van andere koloniseerende en gekoloniseerde landen bewijst het. En wat hieruit kan voortspruiten, leert diezelfde geschiedenis.

Wij hopen daarom van ganscher harte, dat de zweepslag van Mr. van Traa goed is aangekomen en diep is gevoeld. Wellicht dat Nederland zijn indolentie nog aflegt, vooraleer het te laat is."

In denzelfden geest schrijft „Suriname" van 25 September. Wij citeeren uit het artikel het volgende:

„Moge het den heer v. Traa gegeven zijn in de nabije toekomst te ervaren dat deze waarschuwende stem bij het Nederlandsche Kapitaal weerklank heeft gevonden en moge het hem gegeven zijn nog menigmaal, gelijk in deze is geschied, voor Suriname's belangen op te komen en naar krachten te behartigen...."

* * *

„De West" van 20 October heeft aan dr. Stahel gevraagd, waarom er dit jaar geen export naar Nederland plaats vindt van sinaasappelen.

Hij antwoordde, dat de verschepingen van het vorig jaar meer het karakter droegen van een proef. Hoeveelheden voor een uitvoer op commercieelen grondslag bezit de kolonie nog niet. Er zijn ongeveer 5000 vruchtdragende boomen in de kolonie, doch eerst wanneer de 15.000 nieuw aangeplante veredelde planten in vrucht komen, zal men hoeveelheden hebben die voor export van beteekenis zijn. Daarbij komt, dat tengevolge van het eenigszins abnormaal seizoen, de dracht der boomen verlaat is, zoodat juist in de gunstige maanden voor uitvoer, weinig vruchten ter beschikking waren. Dit verschijnsel is echter op zichzelf niet verontrustend, want als het bedrijf wordt ingericht op uitvoer, is het niet moeilijk om voorzorgen te nemen, dat de vruchten rijpen in de goede maanden, doordat men de jonge vruchten van een eventueelen voorjaarsbloei bijtijds verwijdert.

Uit Nederland is de vraag gesteld, of het wel zin heeft sinaasappelen te verschepen naar Nederland, waar zij blijkbaar in het naburige Demerara bevredigende prijzen opbrengen en de kleine landbouwer de voorkeur geeft aan verscheping daarheen? Demerara neemt vrij wat sinaasappelen van ons af in de laatste jaren. Maar wanneer de nieuwe aanplantingen vruchtdragend worden, is er geen sprake van, dat de vruchten daar een voldoenden afzet zullen kunnen vinden. Men zal dan aangewezen zijn op uitvoer naar grootere markten.

Jammer genoeg, is het crediet voor een bescheiden inrichting voor verpakking van sinaasappelen in Nederland afgevoerd van de begrooting. Voorloopig zal men zich dus moeten blijven behelpen met zeer primitieve hulpmiddelen voor de verschepingen.

* * *

Op de jaarvergadering van de „Algemeene vruchten-import-Mij." te Amsterdam, op 11 November te Amsterdam gehouden werd gevraagd of de laatste statutenwijziging in Juni betreffende de bananenimport ook gedaan is met het oog op Suriname.

De voorzitter zegt, dat Suriname mede een aanleiding is geweest voor deze statutenwijziging. Daar vroeger de maatschappij gewerkt heeft voor een ander zou het haar meer ten goede komen, indien zij nu zelf bananen importeert. Suriname heeft altijd groote belangstelling gewekt, doch iedereen is huiverig er kapitaal in te steken. Derhalve hebben met het vorige ministerie onderhandelingen plaats gehad, welke echter tot geen resultaat hebben geleid. Ook een verzoek om een conferentie met den tijdelijk hier te lande vertoevenden gouverneur werd niet ingewilligd, zoodat hieruit geconcludeerd moet worden dat de regeering alles aan het particuliere initiatief wil overlaten. Welk standpunt het nieuwe ministerie inneemt, is nog niet bekend.

De maatschappij is evenwel thans in onderhandeling over een nieuwe zaak, en indien deze tot stand komt, zal haar interesse voor Suriname geen reden van bestaan meer hebben. Bovendien moet in Suriname alles van den grond af opgebouwd worden, hetgeen voor één maatschappij te zwaar is. Aan de regeering is aangeboden gratis mede te werken tot den opbouw, doch hiervan is nog geen gebruik gemaakt.

* * *

Nu wij het over sinaasappelen hebben willen wij vragen waarom Suriname geen grape fruit cultiveert en uitvoert. Wij zien in de fruitwinkels deze citrussoort voor 40 cent per stuk te koop aangeboden.

* * *

„De West" van 20 October schrijft:

„Met de Nickerie wordt binnenkort hier verwacht een bekend plantkundige van Java, mej. Dr. G. Wilbrinck, die vele jaren werkzaam was op het Suikerproefstation te Sjeribon. Aan het eind van haar dienst gekomen, maakt mej. Wilbrinck nog voor eigen rekening een studiereis door verschillende werelddeelen om suikerziekten na te gaan. Haar rondreis door West-Indië begint in Suriname, waar zij twee weken zal vertoeven.

De studiereis houdt verband met het voornemen der knappe onderzoekster, om, aan het eind van haar loopbaan gekomen, nog een uitgebreid werk te schrijven over suiker."

* * *

Wij ontleenen aan de „N. R. Ct." van 12 November, Av.bl. C., het volgende bericht:

„Dr. Haworth heeft in Tanga, in het Tanganyikagebied (centraal-Afrika) een merkwaardige ontdekking gedaan, zooals „Die Umschau" van 7 Nov. j.l. mededeelt. Het viel hem namelijk op, dat niettegenstaande krachtige maatregelen in de Europeesche huizen tegen muggen waren genomen, er een belangrijke toeneming volgde en wel van soorten, tot het geslacht Culex behoorende, waarvan de larven op geen enkele watervlakte te vinden waren. Er moesten dus ergens nog niet ontdekte broedplaatsen bestaan en nu bleek daartoe het hoog boven op de cocospalmen, aan den voet der bladeren staande water te dienen. Men vond daar de larven van 27 muggensoorten, waaronder 2 Anopheles-, 11 Aedes- en verscheidene Culex-soorten.

Dit zal wel blijken in alle tropische streken, waar cocospalmen voorkomen, het geval te zijn."

* * *

In de vergadering van den Vrijzinnig-democratischen Bond heeft Mr. Marchant een rede gehouden over de crisis. Daarbij is bekend gemaakt het program door de Vrijzinnig-democraten ontworpen, dat zal toonen dat het regeeringsbeleid kan worden omgebogen in democratische richting. Het slot van het program luidt:

„Door reorganisatie van het bestuur van Suriname zal het subsidie van Nederland overbodig worden gemaakt".

Wij zouden gaarne dit sommetje op papier uitgewerkt zien. Als men het geheele bestuursapparaat plus de rechterlijke macht, plus nog het een en ander verving door een brigadier met twee man, zou men een heel eind komen.

Curaçao.

De watervoorziening van Curaçao.

V (Slot).

„De ontwerper rekent zoowel voor Otrabanda als voor Pietermaai elk op 100 huisaansluitingen en 50 aftapkranen.

Deze *aftapkranen* vormen een zeer mooi en logisch onderdeel van het *plan Molengraaff*.

In Europa, waar men niet met onze eigenaardige toestanden bekend is, zal het zeker een vreemden indruk maken, dat hier een stadswaterleiding wordt aangelegd, waarbij op niet meer dan 200 huisaansluitingen voor de geheele stad gerekend wordt.

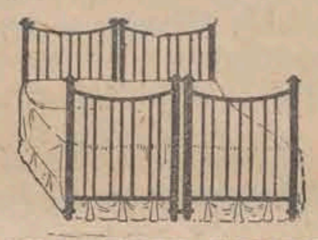
In groote steden in Holland heeft men dikwijls in één enkele straat wel meer dan 200 aansluitingen.

Wij verwachten in de eerste jaren hier zeker nog heel wat minder dan 200 aangesloten huizen.

Maar wij weten, dat hier bijna alle huizen van eenige beteekenis hun regenbak hebben, die onder normale omstandigheden voor het grootste deel van het jaar of langer water in voorraad hebben voor huiselijk gebruik. Niemand zal er natuurlijk aan denken dien regenbak af te schaffen. Wij vermoeden dat er ook in de toekomst nog heel wat woningen zullen gebouwd worden met een eigen regenbak.

Doch de spil waar alles om draait, is dat elk jaar, zoodra de droge tijd begint, de tallooze trucks en waterkarren in actie komen, die langs de huizen het regen- of putwater venten tegen een minimum van 5 cts. per blik en meestal tegen heel wat duurderen prijs.

In dien tijd van watergebrek neemt iedereen dat water voor lief, ofschoon hij met eigen oogen kan zien en beoordeelen, dat dit water geen enkelen hygiënischen waarborg biedt. De ondervinding leert ook dat in die dagen van nijpende droogte die waterkarren het werk niet afkunnen, dat veel straten en wijken, die wat hoog en afgelegen liggen, zelfs geen beurt krijgen

en eenvoudig worden overgeslagen.

Want de honderden menschen van den geringen stand, die natuurlijk geen regenbak hebben, moeten bij die waterkarren en -trucks hun watervoorraad voor elken dag opnieuw inslaan. Een andere gelegenheid om water te krijgen bestaat er niet.

Die mistoestand zal door de aftapkranen afdoende worden bestreden. Op 50 verschillende plaatsen van Otrabanda en eveneens op Pietermaai wordt zulk een aftapkraan in een huis opgesteld, waar iedereen tegen den vasten prijs van 5 cts. per blik à contante betaling zooveel blikken water uit de kraan kan aftappen als hij verkiest.

Niet alleen de arme, die geen regenbak bezit, doch ook de meergegoeden, wier regenbak leeg is, kunnen in dezelfde straat waar ze wonen bij zoo'n aftapkraan terecht.

En alle klachten over het dure water, over het wegblijven van de waterkarren, enz., enz. zullen dan verstommen.

Dat alleen reeds wordt een prachtige verbetering, waarom we de waterleiding een zegen zouden noemen voor onze stad.

Letten we vooral op de hygiënische verbetering.

Door den aanleg van een waterleiding wordt de algemeene reinheid, zindelijkheid en gezondheid bevorderd, omdat het water in een buisleiding niet kan verontreinigd worden. Overal vindt men bovendien een sterke daling van het sterftecijfer voor ziekten zooals typhus, cholera, enz., bij welker verspreiding het drinkwater steeds een groote rol speelt."

C. S. M.

In *De Voortstuwer*, het maandschrift van de Vereeniging van werktuigkundigen ter koopvaardij, van October 1925, lezen wij:

Den laatsten tijd — wij bedoelen daarmede het laatste jaar — is een niet onaanzienlijk aantal onzer leden in dienst getreden van de Curaçaosche Scheepvaart-Maatschappij......

Uit wat wij tot nu toe vernamen, meenen wij te kunnen constateeren, dat de vaart bij de Curaçaosche Scheepvaart-Maatschappij wel mee valt. De reizen duren immers over het algemeen slechts drie dagen. Men vertrekt des morgens b.v. om half tien van Curaçao en komt driemaal 24 uur later wederom binnen.

Treft men vroeg tij over de „bar" van Venezuela dan is men reeds om tien uur voormiddags binnen.

Het is een uitzondering, dat er een dag meer mede gemoeid gaat.

Over de voeding valt in het algemeen niet te klagen. De voeding is in handen van den kapitein, die daarvoor per man en per dag ƒ 4.50 ontvangt. Bij verstandig beheer en eenigen zorg kunnen de kapiteins daarvan een goede voeding verschaffen en zelfs bij nauwkeurige besteding der gelden kan men er een zeer goede tafel voor hebben.

Wel zijn er eenige kapiteins, die er minder zorg aan besteden, maar bij een klacht op het kantoor wordt er tegen dezulken in het belang der opvarenden scherp opgetreden en treedt verbetering in.

Wanneer over dergelijke klachten echter geen eenstemmigheid heerscht en wanneer de etat-major niet durft klagen, doch haar heil uitsluitend ziet in onderling mopperen, dan bereikt men niets dan een vergalde stemming aan boord, terwijl de voeding niet verbetert.

Het ware intusschen beter, indien niet de kapitein, maar een der andere scheepsofficieren, onder contrôle van een zijner collega's, met de verzorging der voeding werd belast, dan zoude er bij onvoldoende zorg geen vrees behoeven te worden gekoesterd, om den kapitein te beschuldigen, doch zou juist deze een wakend oog in het zeil kunnen houden.

De promotie neemt langzaam in beteekenis toe.

In de lagere rangen varen nu wel uitsluitend onze leden, maar de leidende functies aan boord worden eerst langzaam door hen bezet. Intusschen valt hier met eenig geduld wel te bereiken, dat de geheele etat-major uit Nederlanders zal komen te bestaan.

Hoewel het meerendeel der bij deze reederij varende scheepsofficieren nog ongehuwd zal zijn, wordt het door de gehuwden als een zeer ernstige grief beschouwd, dat de echtgenooten geen vrijen overtocht kunnen verkrijgen. Eveneens wordt het als een zeer ernstige leemte gevoeld, dat in het geheel geen uitrustingskosten worden vergoed; temeer is dit alles onaangenaam, omdat de wal-employé's vrijen overtocht krijgen voor vrouw en kinderen tot 18 jaar, ƒ 600 voor zich zelf en ƒ 300 voor de echtgenoote ter bestrijding van de uitrustingskosten.

Daartegenover staat, dat de scheepsofficieren beginnen moeten, om 25 pCt. van hun gage terug te storten, totdat hun overtocht is teruggespaard, welk gespaard bedrag na 5 jaar wordt gerestitueerd door de Maatschappij.

Dat alles is natuurlijk verre van aangenaam en wij vertrouwen, dat een wijziging hierin t.z.t. zal kunnen worden aangebracht.

Gelukkige concurrentie.

Er is hier in de laatste weken een scherpe concurrentiestrijd ingetreden tusschen de *C. P. I. M.* en de *Standard Oil Co.* omtrent de plaatselijke prijzen van de gasoline. De Isla verlaagt telkens den prijs, op een afstand gevolgd door de *Standard*. Beide producenten hebben op verschillende plaatsen in de stad moderne pompen, waaruit aan de chauffeurs de gasoline per gallon verkocht wordt.

De prijs, die een tijd geleden nog 85 cts. per gallon bedroeg, is nu door de C. P. I. M. gebracht op 49 cts. en door de Standard op 53 cts.

Het publiek toont veel belangstelling in dien strijd en profiteert er van. (*A. d.* C. van 3 Oct. 1925).

Geneeskundige havendienst.

Toen de tegenwoordige havendokter in dienst trad, kwamen er 35 stoomschepen per maand, schrijft de *Amigoe*. Tegenwoordig 180 tot 200 en nog ruim 100 zeilschepen. In het *Geneeskundig tijdschrift* is een tweede havendokter opgeroepen voor ƒ 6000.— plus eenige bijzondere inkomsten. Als deze laatste niet hoog zijn, zal er wel niet veel voor dit bedrag te krijgen zijn.

The Lago Oil Co.

Op Aruba is het werk der *Lago Oil Co.* thans in vollen gang. Aan de *Boca San Nicolas* zijn thans reeds 400 man aan het werk, om de terreinen aldaar in gereedheid te brengen.

Het werk van de uitdieping der haven aldaar zal ongeveer 1½ jaar in beslag nemen. Dat klinkt heel anders dan 4 maanden, zooals men eerst beweerde.
(*A. d. C.*)

Surinamers op Curaçao.

Naar wij vernomen hebben zijn er tegenwoordig nog al heel wat Surinamers op Curaçao bij „de Petroleum". Een getal hoorden wij niet noemen. Een hunner is erg boos, omdat de *Amigoe* meedeelde, dat een Surinamer de communistische strooibiljetten zou verspreid hebben. Ook beweert hij, dat het in Suriname geen honger lijden is, omdat daar arbeidskrachten te weinig zijn.

Het is echter nog wel een verschil voor welk loon men werkt. En dat op Curaçao schijnt hooger te zijn, anders zouden de Surinamers hun land wel niet verlaten, of meer dan 7 of 8, zooals de schrijver zegt, per week terugkeeren.

Het vraagstuk der Surinamers op Curaçao kan belangrijk worden. Zij schijnen nogal op zichzelf te zijn; ook hebben zij een eigen voetbalclub, Paramaribo, die een goed figuur maakt. Er moeten ook veel protestanten onder zijn.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Nog een ander staaltje van Cantz'laars voorliefde voor de Nederlandsche taal.

De Raad van justitie had den gouverneur een verzoekschrift der procureurs gezonden met „invitatie" zijnerzijds zekere maatregelen te nemen. De gouverneur, hiervoor gebelgd, schrijft terug, „dat het woord „invitatie" eene uitdrukking is die hoogere autoriteiten jegens minderen bezigen, maar waarvan zich deze niet kunnen bedienen om hun verzoek aan gene te kennen te geven, doordien dat woord in officieelen of administratieven stijl eene lastgeving beteekent die op eene beleefde manier wordt opgedragen" (G. J. 1 Nov. 1822),

en op de verontschuldiging van den Raad van Justitie antwoordt de gouverneur twee weken later, dat hem „de aanbeveling van de Nederduitsche taal, voor zoo veel een ongedwongen stijl zulks zal toelaten, als het beste middel voorkomt tot vermijding van misverstanden, die door het gebruiken van uitheemsche woorden, die voor verschillende uitleggingen vatbaar zijn zouden kunnen ontstaan." (G. J. 30 Nov. 1822).

Uit den Verren Vreemde.

Syrië.

Generaal Sarraut heeft door hetgeen hij na zijn terugkeer in Parijs wel tot de pers heeft willen laten doordringen niet de sympathie naar zijn zijde overgehaald. De schuld voor de mislukking van zijn Syrië-beleid wer

[g]eschoven op subalterne officieren, op Engelsche agen[t]en, op politiek gekonkel waar hij buiten is gehouden, [o]p onvoldoende vrijheid van handelen. Er ligt iets bijna-[k]omisch in nu toch nog zijn oordeel en raad te hooren [over] 't hoe in Syrië behoort te worden gehandeld om [e]r vrede en rust te brengen.

Zijn opvolger Senator Henri de Jouvenel schijnt dan ook een anderen weg op te willen gaan, en uit het feit, [d]at hij dadelijk in overleg met Engeland getreden is, en [z]elfs persoonlijk naar Londen is gegaan om met den [m]inister van buitenl. zaken Chamberlain en den minis[ter] van koloniën Amery te beraadslagen, blijkt dat hij [de] beteekenis van den Droezen-opstand niet terug[bre]ngt tot die van een plaatselijk relletje. Ook heeft hij [het] voornemen te kennen gegeven van naar Angora te [gaa]n, om met de Turksche regeering tot overeenstem[mi]ng te komen.

Hadden de gebeurtenissen in Syrië reeds de volle aan[da]cht van Groot-Brittanië, nu de Droezen tot een recht[str]eeksche bedreiging van 't Britsche mandaatgebied in [Pa]lestina en Transjordanië zijn overgegaan is Londen [al]s partij in de zaak betrokken. Allen weten, of onder[ste]llen, dat Turkije ook achter de woelige actie in Syrië [zit], terwijl de aandacht van alle Mohamedanen, en in 't [bi]zonder van die in 't Nabije Oosten en in Noord-Afrika, [me]t belangstelling den loop der zaken volgt.

Volgens vrij duidelijke berichten is Emir Soltan, het [ho]ofd van den stam der Droezen, die 't eerst tot openlijk [ve]rzet tegen de Franschen is overgegaan, op weg naar [Ge]nève, om daar aan den Volkenbond den wensch van [Sy]rië te doen kennen om Frankrijk niet langer als man[da]at-houder over Syrië te handhaven. Is 't bericht zoo [ju]ist, dan zal deze delegatie niet op eenig dadelijk effect [mo]gen rekenen. Vooreerst heeft zij geen opdracht van [ee]n regeering of een volk. Anderzijds zullen verzoek[sc]hriften, welke zij overbrengt. slechts kunnen worden [in]genomen om in handen te worden gesteld van de [ma]ndatencommissie van den Volkenbond, die de zaak [da]n tot onderwerp van een onderzoek zal kunnen maken. [Ho]pe te hopen, dat dit dan goed duidelijk zal worden ge[maa]kt aan de deputatie, want bij tekortkoming of ver[m]eend grievende bejegening zou alweer veel zijn te be[de]rven. Wat aan deze kwestie misschien bijzondere be[te]ekenis kan geven is, dat ook van andere zijde de vraag [re]eds is geopperd of Frankrijk na al het gebeurde, nog [we]l als een geschikte voogd en opvoeder van het [Sy]rische volk mag worden beschouwd. Frankrijk zelf [zal] natuurlijk de rechtmatigheid niet erkennen van de [da]arin opgesloten ongunstige beoordeeling. 't Beschouwt [zi]ch immers nog altijd als de beste opvoeder van achter[lij]ke volkeren, die ter wereld bestaat. Brachten wij [o.]t.p. een paar jaar geleden al de aardigheid te pas van [he]t: „Partons de la Syrie", ter vervanging van het be[ke]nde: „Partons pour la Syrie", Frankrijk zelf voelt [de]ze gedachte te meer als een smaad, omdat het zoo[ve]nig gebrek aan beleid gaarne den „Boche" aan[w]rijft.

De Jouvenel, die een vooraanstaande figuur in den [Vo]lkenbond is, heeft de richting waarin hij sturen wil [aa]ngegeven.

In een toespraak in het koloniaal instituut heeft hij [ve]rklaard, dat hij zijn best zal doen om aan de partij[-en] godsdiensttwisten in Syrië een einde te maken. [Fr]ankrijk zal Syrië het voorbeeld geven van onafhanke[lij]kheid, gegrond op een onvergelijkelijke nationale har[mo]nie. Het zal er de noodige versterkingen heen zen[de]n, die het overigens hoopt niet behoeven te gebruiken, [wa]ar vrijheid kan slechts op vrede gevestigd worden. [He]t zal daarom den Syriërs verzoeken den vrede in hun [lan]d te herstellen, waarbij het hen helpen zal.

[I]n hoever zijn dergelijke voornemens in practische [po]litiek om te zetten? Zeker spreekt er een bezadigd [str]even uit, maar er is op economisch en op politiek ge[bie]d veel te beredderen, dat alleen bij èn door weder[kee]rig vertrouwen langs vreedzamen weg tot een goed [ei]nde is te brengen, en dat wederkeerig vertrouwen be[staa]t aan geen van beide zijden; eigenlijk aan geen van [de] drie zijden, want bij den Volkenbond, den mandaat[houd]er, moet 't ook wel ernstig zijn geschokt.

De gunstige toestand van de Straits Settlements.

[De] gouverneur van de Straits Settlements, de heer [L.] Hose, heeft in den Wetgevenden Raad te Singapore, [bij ge]legenheid van de gebruikelijke jaarlijksche rede, op [hede]n en naaste toekomst een verblijdenden kijk ge[geve]n.

Zijn voorganger, Sir L. Guillemard, had ter zelfder ge[lege]nheid een jaar geleden, voor het einde van 1924 een [aanz]ienlijk voordeelig saldo voorspeld, zijn verwachting [wer]d nog overtroffen.

Het blijkt toch, dat het batig saldo bijna het bedrag van 67.000.000 doll. bereikte, waarvan bijna 50.000.000 doll. cash.

1925 is begonnen met een begrooting, welke een nadeelig saldo vertoonde van meer dan 7.000.000 doll. en er zijn belangrijke bedragen op die begrooting uitgetrokken voor uitgaven, die bij de samenstelling der begrooting niet konden worden voorzien; bovendien heeft de opiumresolutie het nadeelig saldo doen stijgen met 10.000.000 doll. Thans wordt geraamd, dat met inbegrip van 20.000.000 doll., die van de „Currency Commisioners" zijn ontvangen, en na aftrek van storting van 30.000.000 doll. in het opium-reservefonds, voor de vorming van een speciaal fonds, dat de baten uit opiumverkoop in de toekomst zal moeten vervangen, de inkomsten over het loopende jaar 48.500.000 doll. en de uitgaven 61.500.000 doll. zullen bedragen, zoodat het surplus zal worden verminderd met 13.000.000 doll. In verband daarmede wordt het voordeelig saldo aan het einde van 1925 geraamd op bijna 54.000.000 doll. Aan de hand van ramingen van vorige jaren, meen ik te mogen zeggen, dat het voordeelig saldo belangrijk boven dat bedrag zal uitgaan. Van dit saldo wordt verwacht, dat 27.750.000 doll. cash zal zijn; aan leeningverplichtingen moet een bedrag gespendeerd worden van 6.250.000 doll., zoodat tenslotte in kas overblijft een bedrag van 21.500.000 doll., waaruit het deficit op de begrooting zal worden bestreden, alsmede uitgaven, die nog niet op de begrooting zijn gebracht en onvoorziene uitgaven.

Met betrekking tot den gezondheidstoestand in de kolonie zeide de gouverneur, dat deze blijkt vooruit te gaan. De sterftecijfers over de eerste helft van 1925, 25.49 per duizend, beteekenen een nieuw record; de geboortecijfers over dezelfde periode zijn 29.53 per duizend tegen 32.62 over de eerste zes maanden van 1924. De sterftecijfers voor kinderen gaan in alle drie de Settlements naar beneden.

In tegenstelling met de gunstige cijfers betreffende andere ziekten, moest een uitzondering worden gemaakt voor venerische ziekten. 't Aantal behandelden over 1922 was 7869, over 1924 echter bijna 12.000.

Het vraagstuk van verbetering der volkshuisvesting in Singapore heeft de aandacht der regeering en aan het gemeente-bestuur van Singapore is financieele steun toegezegd voor het openbreken van de dicht opeen gebouwde achterbuurten. Bovendien heeft de regeering besloten grootsche plannen te financieeren voor het openleggen van voorsteden met het dubbele doel om de huisvesting te verbeteren en woongelegenheid te scheppen voor personen, die als gevolg van doorvoering van verbeteringsplannen uit hun huis gezet zijn.

Na over bankbiljetten-circulatie, rubber, immigratie, emigratie, scheepvaart, handel en scholenbouw cijfers gegeven te hebben, vatte gouverneur Hose den algemeenen indruk in dit slot samen:

In gelijke lijn als de opleving in de rubber-industrie, waarvan in dit land zooveel afhankelijk is, toont de handel van de kolonie een geregelde verbetering en ik meen te mogen zeggen, dat de malaise en haar nadeelige gevolgen bijna tot het verleden behooren.

De financieele positie van de kolonie is gezond, maar de regelmatig stijgende uitgaven dienen zorgvuldig en blijvend te worden gadegeslagen.

De Mosoel-kwestie. Het advies van het Perm. Hof van Intern. Justitie.

Zaterdag l.l. heeft in de groote rechtszaal van het Vredespaleis de voorlezing plaats gehad van het advies van het Permanente Hof van Internationale Justitie aan den Volkenbondsraad in zake de bekende Mosoelkwestie.

Zooals men zich herinnert, had het Hof de volgende vragen te beantwoorden:

1. Welke is de aard van de beslissing, door den Raad te nemen krachtens art. 3 § 2 van het Verdrag van Lausanne (scheidsrechterlijk vonnis, aanbeveling of eenvoudige bemiddeling)?

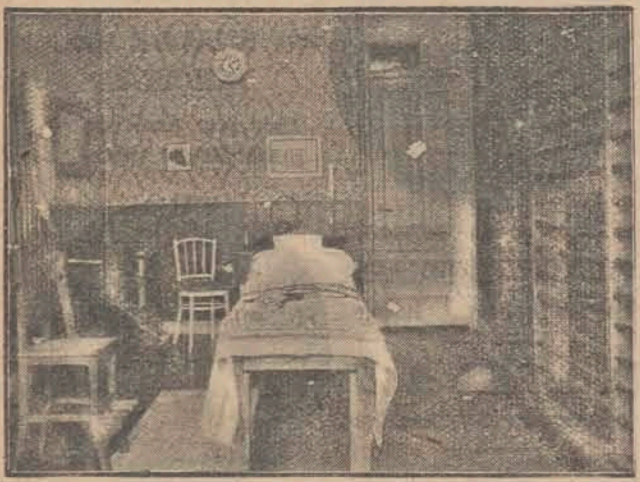
2. Moet de beslissing met eenparigheid van stemmen worden genomen of kan zij worden genomen bij meerderheid van stemmen?

Mogen de vertegenwoordigers der belanghebbende partijen aan de stemming deelnemen?

Het Hof was van meening:

1°. Dat de „beslissing te nemen" door den Raad van den Volkenbond krachtens art. 3 § 2 van het Verdrag van Lausanne bindend zal zijn voor de partijen en een definitieve vaststelling zal vormen van de grens tusschen Turkije en Irak.

2°. Dat de „te nemen beslissing" bij eenparigheid van stemmen zal moeten worden genomen, waarbij de vertegenwoordigers der partijen aan de stemming deelnemen, maar hun stemmen niet mederekenen bij de berekening van de eenparigheid.

Blijkens dit advies heeft het Hof zich dus wat het eerste punt betreft, vereenigd met het standpunt van de Engelsche Regeering, zooals dit voor het Hof was uiteen gezet bij monde van den Engelschen procureur-generaal sir Douglas Hogg, doch was het Hof het niet eens met zijn stelling dat de beslissing bij meerderheid van stemmen kan worden genomen en dat partijen niet aan de stemming kunnen deelnemen.

Wie van deze uitspraak groot practisch resultaat mocht verwachten, moeten wij bij voorbaat in zijn illusie temperen. Turkije heeft vooruit bekend gemaakt dat 't om dit advies niet gevraagd heeft, en dat 't over de beteekenis der te Lausanne aangegane verbintenis een eigen oordeel heeft. Dit oordeel kent aan de, door den Raad van den Volkenbond in de grenskwestie tusschen Turkije en Irak, te nemen beslissing geen andere beteekenis toe, dan die van een „aanbeveling". Voor Turkije kan, zegt de regeering te Angora, door niemand een bindende beslissing worden genomen behalve door de Turksche Volksvertegenwoordiging. In Turkije steekt men den draak met de Haagsche uitspraak, die weer zelf geen beslissing is, maar een meening aanbiedt, zoodat nu weer eerst moet worden uitgemaakt welke waarde aan zoodanige meening is te hechten.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

4e LIJST INDISCHE BIBLIOTHEEK.

Vrije arbeid in Ned.-Indië, Dr. P. Endt.
Hoe beschaafd Nederland in de 20e eeuw vrede en orde schept op Atjeh, Wekker.
Bamboe in Ned.-Indië, J. A. Loebèr Jr.
Bamboe-ornament van Ned. Nieuw-Guinea, J. A. Loebèr Jr.
Gids voor Batavia en omstreken.
De Bataks, M. Joustra.
Kijkjes op het huiselijk leven der Bataks.
Been-, Hoorn- en Schildpadbewerking en het Vlechtwerk in Ned.-Indië, J. A. Loebèr Jr.
Iets over de Beri-beri, Ph. Laoh.
Het Bladwerk en zijn versiering in Ned.-Indië, J. A. Loebèr Jr.
Korte Gids voor den Borobudur.
Hoe Nederland Ceilon verloor, George Nijpels.
In den Dalem van Vorst Mangkoe Negoro 1916.
Rapport over de opsporing van delfstoffen in Ned.-Indië, Mr. W. A. J. M. v. Waterschoot v. d. Gracht.
De Djambiconcessies, E. Deen.
Overzicht van den economischen toestand der Inl. bevolking op Java en Madoera, Mr. C. Th. v. Deventer.
Beschouwingen en voorstellingen ter verbetering van den economischen toestand der Inl. bevolking op Java en Madoera, Mr. D. Fock.
Mededeelingen van het Bureau voor de Bestuurszaken der Buitenbezittingen door het Encyclopaedisch Bureau. Afl. I 1911; Afl. II 1912.
De financieele zelfstandigheid van de locale zelfbesturen in Ned.-Indië, L. A. de Waal.
De Financiën van Ned.-Indië, Dr. E. B. Kielstra.
Geschiedenis van de Ned. Oost-Indische Bezittingen, J. J. Meinsma.
Groote godsdiensten onder de volken van den Ned.-Indischen Archipel, Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis.
Oud-Javaansch en hedendaagsch-Balisch Hindoeisme, J. C. v. Eerde.
Houtsnijwerk en metaalbewerking in Ned.-Indië, J. A. Loebèr Jr.
Brengt Indië naar Nederland, Mr. H. v. d. Rivière.
De voornaamste industrieën der Inl. bevolking op Java en Madoera, G. P. Rouffaer.
Een en ander over Irrigatie, P. Grinwis Plaat.
Java the Wonderland.
Javaansch brievenboek, 8e druk, A. C. Vreede.
Het Javaansch in de kazerne, C. F. H. Dumont.
Junghuhn-bibliographie, W. C. Muller.
Kromoblanda, 4e deel 1921, H. F. Tillema.
Gedenkboek Kweekschool Fort de Kock, 1873—1908.
De Javaan als Landbouwer en Veefokker (2 exemplaren), L. Th. Mayer.
Leder- en Perkamentwerk, Schorsbereiding en Aardewerk, J. A. Loebèr Jr.
Historische Studie over Lepra, Dr. T. Broes v. Dort.
Het leven in Insulinde, Th. J. A. Hilgers.
Rapport omtrent Malaria-onderzoek, P. C. Flu.
Langs Midden-Java's Noordkust, Dr. R. Broersma.
De Agrarische quaestie in de Minahassa, A. L. Waworuntu.

Charles te Mechelen. In Memoriam. G. P. Rouffaer.
Het oud-Javaansch lofdicht Nagarakertagama van Prapantja.
De Oost en de West, J. F. Niermeijer.
De Pararubbercultuur, A. W. Drost.
De Petroleum, H. Witkamp.
Wenken en raadgevingen betreffende het gebruik van Indische planten, vruchten, enz., Mevr. J. Kloppenburg-Versteegh.
De oude en nieuwe koers in onze Koloniale Politiek, Mr. D. J. Jongeneel.
Cultuurmaatschappij Pondok Gedeh. Gedenkboek.
Een Javaansche Primbon uit de 16e eeuw, H. Kraemer.
Een en ander over de Psychologie van den Javaan, Dr. J. H. F. Kohlbrugge.
De School in het Zendingswerk, A. Limburg.
De Sedekahs en Slametans in de Desa, L. Th. Mayer en J. F. A. C. v. Moll.
So Bing Kong, B. Hoetink.
Binnen en buiten Soerabaia. Leven en lotgevallen van de familie Kaneel, Alligator.
De Mohamedaansche vrome Stichtingen in Indië, Koesoeman Atmadja.
Sumatra in 1818, P. H. v. d. Kemp.
Het verband tusschen de studie der Talen en der Volkenkunde van den O.-I. Archipel, T. J. Bezemer.
Het leven van de Europeesche vrouw in Indië, Mevr. J. Kloppenburg-Versteegh.
Darah Bharata. Verzameling van hoofdpersonen uit de Wajangpoerwa.
Weerplicht voor Inlanders en samenstelling van de weermacht in Ned.-Indië, J. v. d. Weijden.
Algemeen overzicht van de uitkomst van het Welvaartonderzoek, C. J. Hasselman.
Inlandsche wijzen van woningbouw en -versiering, J. E. Jasper.
De tegenwoordige toestand van het werk der Protestantsche Zending in Ned. O.-Indië, J. W. Gunning.
De Balataindustrie in Suriname, Fred. Oudschans D. (2
Iets over de Boschnegers in de Boven-Marowijne exempl.), Willem J. van Lier.
Beknopte Aardrijkskunde der Kolonie Curaçao, H. J. Nijman.

Met grooten dank in het hart aanvaardde ondergeteekende bovenstaand rijk geschenk van boekwerken op Oost- en West-Indië betrekking hebbende, hem deze week vrachtvrij uit *den Haag* toegezonden door een vrijgevig menschenvriend, die, hoewel geen lid der *afd. Amersfoort*, met belangstelling haar ontplooiing gadesloeg. Ook namens het Afdeelingsbestuur wordt hier openlijk dank gebracht aan den *ongenoemden* schenker, die door deze toezending eigenlijk een begin maakt van een „bibliotheek", aangezien de drie voorgaande lijsten slechts boekwerken vermeldden, door de leden *ter beschikking* van de afdeeling gesteld, het geen ook het oorspronkelijke plan van het bestuur geweest is. Waar echter, *op uitdrukkelijk verzoek*, zijn *naam* van den schenker verzwegen wordt, vinde zijn *aanbeveling:* „dat het een aansporing moge zijn voor anderen om (de Afd. Amersfoort) in (haar) streven behulpzaam te zijn" hier eene plaats, waartegen de ongenoemde wel geen bezwaren hebben zal.

Amersfoort, 20-11-'25. *De Secretaris,*
H. J. DE WIT.

Afdeeling Leiden.

LEZING C. K. ELOUT.

De heer C. K. Elout, Redacteur van het Alg. Handelsblad, hield Donderdagavond j.l. voor onze Afdeeling een lezing (met lichtbeelden), tot onderwerp hebbend: „Vier maanden in Indië". Na door den Voorzitter, den heer v. Hamel, met enkele woorden te zijn welkom geheeten, begon spreker op te merken, dat iemand, die, zooals hij, slechts 4 maanden in Indië heeft vertoefd, als hij daarover in Leiden een lezing wil houden, een gevoel krijgt als van Daniël in den leeuwenkuil. Spreker troost zich echter met de gedachte, dat Indische specialiteiten zoowel hier als elders het wel eens met elkaar oneens zijn, zoodat, mocht de een hem ongelijk geven, dan een ander het misschien wel met hem eens zal zijn.

Daarna werden een groot aantal mooie en duidelijke lichtbeelden betreffende land en volk van Java, Bali, Celebes en onderhoorigheden benevens Sumatra vertoond, welke allen door spreker op leerzame wijze werden toegelicht, zoodat diegenen onder het gehoor die nooit in Indië waren geweest, zich eenig begrip van het vertoonde konden eigen maken.

Na de pauze werden nog enkele andere lichtbeelden

vertoond, aan de hand waarvan spreker nog de opmerking maakte hoe onjuist de meening is dat de Inlander lui zou zijn; alleen kan deze zich in zijn arbeid niet aanpassen aan het in Europa geldend tempo van werken. De soms hoog op de berghellingen aangelegde sawahs geven getuigenis, dat het hem niet aan werklust ontbreekt.

Daarna werden nog enkele algemeene beschouwingen gegeven, waarbij spreker mededeelingen deed, welke deden blijken hoe de gewesten buiten Java en Madoera deze laatste nu in belangrijkheid op zijde, ja zelfs voorbij streven. Ook wilde spreker nog opmerken hoeveel door Nederland reeds voor Indië is gedaan wat betreft hygiëne, rechtspraak en algemeene veiligheid, en dat de Regeering een eenheid heeft gevormd, waar vroeger de verschillende deelen der bevolking naast elkaar leefden. Die eenheid was niet zonder beteekenis, daar zij orde en rust schiep, bevorderlijk voor de economische en cultureele ontwikkeling.

Er wordt gezegd dat veel kapitaal uit Indië gaat, doch spreker bewees door cijfers dat daartegenover door groote maatschappijen een veel grooter bedrag aan millioenen voor belasting, loonen, enz. in Indië wordt betaald.

Heeft spreker respect voor hetgeen economisch door ondernemers wordt gedaan, in nog meerdere mate geldt dat respect de Indische ambtenaren; deze werken er hard, en in soms moeilijke omstandigheden.

In het belang van de economische ontwikkeling van Indië is het te hopen dat Nederland nog lang de mandataris zal blijven.

Op deze rede volgde applaus, waarna de heer v. Hamel namens de vergadering spreker hartelijk dankte en een „tot weerziens" toeriep.

Leiden, 16 Nov. 1925. E. R.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau:

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

C. R. N. F. van Joost, Allard Piersonstraat 1 te Amsterdam, als gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid;

F. C. Weber, Pretoriusplein 10 te Amsterdam, als onderwijzer 2e klasse bij het Openbaar Europeesch Lager Onderwijs.

MET VERLOF UIT INDIE AANGEKOMEN AMBTENAREN:

J. F. Falkenburg, ondercommissaris van Politie, Amsterdam, Hoogeweg 44 (Watergraafsmeer).
A. Hieronymus, burgerlijk ambtenaar-topograaf bij den Topografischen Dienst, Den Haag, Obrechtstraat 481.
P. C. Mouthaan, instrumentmaker 2e kl. bij den Dienst der Staatsspoor en Tramwegen, Den Haag, Obrechtstraat 498, p/a. Doup.
Mej. C. L. Engel, onderwijzeres 3e kl. bij het O.E.L.O., Den Haag, Fahrenheitstraat 438.
Mej. A. S. Potjer, leerares bij de H.B.S. te Bandoeng, Groningen, Radesingel 19.
Ir. L. M. A. v. d. Sprong, leeraar a. d. K. E. S., Den Haag, Laan van Meerdervoort 426.
Mr. E. C. M. A. Batta, Voorzitter v. d. Landraad, Leiden, Warmonderweg 39
M. C. van Hall, Boscharchitect 2e kl. i. d. beheershoutvesterij Djembolo c.a., Amersfoort, Julianaplein 4.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST EN VOOR 's LANDS DIENST IN CURAÇAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1°. Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst:
a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;
b. onderwijzer of onderwijzeres bij het M.U.L.O., in het bezit van de hoofdakte en van bijakten;
c. leeraar (of leerares) M. O. Duitsche taal (volledig bevoegd);
d. Gouvernementsarts bij den dienst der volksgezondheid (dienstverband 3 of 5 jaren);
e. verpleegster bij het krankzinnigenwezen;
f. officier van gezondheid 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst).

2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
a. 2 hoofdonderwijzers;
b. 2 hoofdonderwijzeressen;
c. 1 vakonderwijzeres voor voorbereidend lager onderwijs.

Mutatiestaat van 18 tot 25 November 1925.

Nieuwe Leden:

J. J. Neurdenberg, Algemeen Secretaris Lijkverbranding, Voorburg, Westeinde 5. *f* 5.
Mejuffrouw G. E. van Dissel, Onderwijzeres, Amersfoort, Prinses Marielaan 16. *f* 5.
G. J. Potgieter, Kapitein Intendant, Amersfoort, Utrechtsche Weg 113. *f* 5.
Dr. L. Leopold, Onder-Directeur R. H. B. S. Amersfoort, Paul Buyslaan 3. *f* 5.
H. Struve, Boekhouder, Amersfoort, Berkenstr. 26. *f* 5.
A. Winter, Dierenarts, Amersfoort, Utrechtsche Weg 91. *f* 5.
Ir. R. le Poole, Inspecteur Volksgezondheid, Amersfoort, Prinses Marielaan 11. *f* 5.
Mejuffrouw M. A. Duyvis, Arts, Amersfoort, Utrechtsche Weg 145. *f* 5.
Mejuffrouw E. Middelburg, Amersfoort, Heinsiuslaan 7. *f* 5.
} Allen aangebracht door het Afdeelingsbestuur van Amersfoort.

H. F. van Zuylen, Leeraar M.O. Boekhouden, Nijmegen, St. Annastraat 140. *f* 5. — Aangebracht door den Secretaris van de afd. Nijmegen.

Afschrijven:

Mejuffrouw F. Raedt, Haarlem, Wilhelminastr. 50.
Mej. A. J. Nelck, Nijmegen, Kronenburgersingel 2.
J. P. Heijligers, Den Haag, Stephensonstraat 44.
L. J. Resner, Den Haag, 2de Emmastraat 187.

Adresveranderingen:

Raden Mas Soeripto, Jur. Litt. Student, Leiden, van: De Genestetstr. 26 naar: Jan van Houtkade 20a.
Mevr. D. M. Reiche-Walter, van: Den Haag, Papaverhof 28, naar: Leiden, Witte Rozenstraat 48a. *f* 3.
Dr. H. van der Veen, Zendelingleeraar, van: Rante Pao (Celebes), naar: Leiden, Rijnsburgerweg 145. *f* 5.
W. Chr. Mulock Houwer, van: s.f. „Seloredjo", Djombang, naar: Den Haag, Snelliusstr. 64, p.a. mevr. A. Mulock Houwer. *f* 5.
H. C. Creutz Lechleitner, Kapitein Inf., van Tjimahi, naar: Den Haag, Weimarstraat 4. *f* 5.
R. C. Gaade, Majoor der Topografischen Dienst, Den Haag, van: Voltastraat 60, naar: Lubeckstraat 54.
Ir. F. B. H. Asselbergs, Den Haag, van: Valkenboschkade 485, naar: Lijsterbesstraat 10.
Dr. M. S. Polak, Districts-geneesheer, van: Amsterdam, Slingenbeekstr. 18hs, naar: Paramaribo. *f* 6.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen [doen].

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië, of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. 14519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Telef. 50752. Dit „Tehuis" biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten einde aan hen die uit Nederland naar Indië gaan en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk- en maatschappelijk gebied, onder leiding van de dames J. Franco Mendes—Calisch en L. Kappeijne van de Coppello—Wijgers. Spreekuur Donderdagmiddag 2—4 en volgens afspraak, Nic. Maesstraat 57, Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ,
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederl.-Indië, zoomede voor verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegr.- en Telef.dienst in N.-I.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën. Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
" 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
" 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
" 4. Sarikat-Islam.
" 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
" 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
" 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
" 8. De Europeesche vrouw in Indië.
" 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
" 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansch tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
" 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
" 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
" 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
" 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië.
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereen. in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostkust.